

Hämeen linnan tutkimustöiden muistinpänot
vuodelta 1969

MöS

H u o n e 2 6

Huoneen 11 avotakan savuhormia varten tehty roilo

Marianne Koskimies

joulukuu 1969

Vuoden 1969 muistintöiden sisällysluettelo

Huone 26, huoneen 11 avotakan savuhormia varten tehty roilo,	M.Koskimies	2 - 5
Pohjoistorni, korjausmuuraukset tasolta +18 ylöspäin,	M.Koskimies	7 - 8
Kaakkoinen, lounainen ja luoteinen esilinnanpiha,	I.Lehmusvaara	10 - 24
Kaakkoinen esilinnanpiha ja ulkoisen esilinnan eteläosa,	M.Koskimies	25 - 54
Ulkoisen esilinnan eteläosa,	R.Knapas	56 - 60
Huone 16, kaakkoisseinän ikkunat,	"	62 - 66
Huone 41,	"	68 - 69
Huone 43/50,	"	71 - 75
Huone 50,	"	77 - 82
Huone 53,	M.Koskimies, R.Knapas	84 - 91

Luoteisseinän lounaispään murrettu roilo savuhormia varten

Roilo lähtee alapuolella olevasta huoneesta 11, ja huoneen 26 lattian yläpinnan kohdalla lattian reunaa pitkin mitattuna 97 cm levyinen, alkaen 162 cm päästä länsinurkasta. Lounaispuolella olevan ikkunan pielestä sen etäisyys on 45 cm.

Roilo lähtee lattiasta luodin 3 molemmin puolin ylöspäin, mutta lähtee vajaan metrin korkeudelta lattiasta kulkemaan koilliseen päin ja levenee samalla jonkin verran. N. tasolla +8,70 roilo siirtyy noin metrin verran koilliseen, kulkién luodin 4 molemmin puolin. Ko. tasolta roilo alkaa taas kulkea suoraan ylöspäin. (Ks. piirros I)

Huoneessa 26 lattiatason alapuolella roilossa on harmaakivimuurausta. Lattiatasosta ylöspäin mentäessä hormissa on luonnonkiviä ja lohkokiviä kerroksittain laastin ja tiilen kanssa. Kivien koko on n. 20-50 cm. Tiilenpalat ovat selvissä kerroksissa roilon yläosassa, lähtien n. 190 cm korkeudella lattiasta. Tiilikerrokset ovat n. 25-30 cm etäisyydellä toisistaan.

Tason +9 yläpuolella oleva, seinän läpi kulkeva p a r r u n k o l o liittyy roiloon. Se on tukittu ulkoseinältä uudella muurauksella.

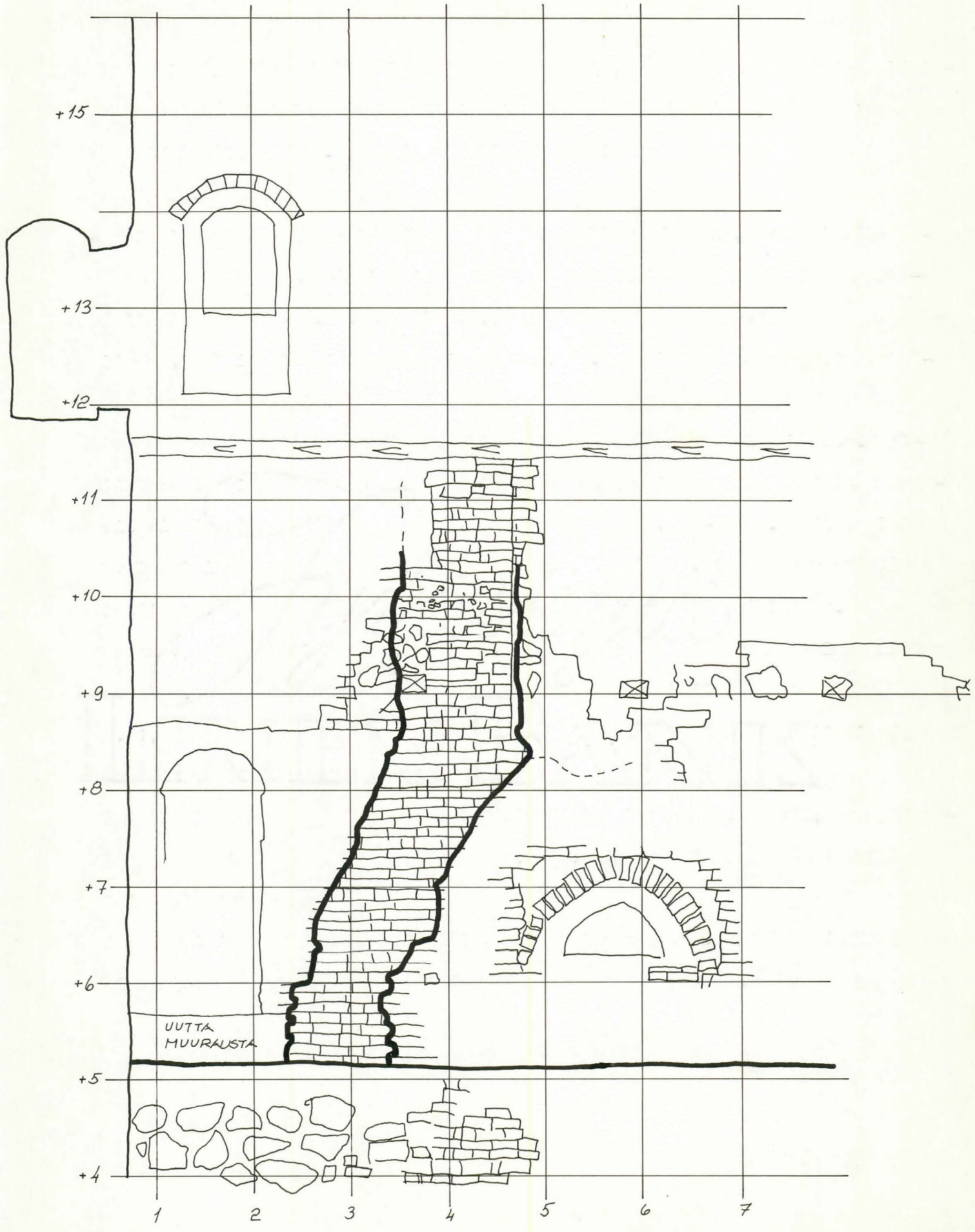
N. 1,5 m matkalta huoneen 26 ja 45 välisestä katosta alaspäin roilo laajenee huomattavasti ulkoseinään päin.

Seinän alaosassa on kaksi kerrosta peitetiiliä tasoon +8,70 asti, sen yläpuolella on enimmäkseen vain yksi kerros. (Ks. piirrokset II ja III : seinän leikkaukset katon rajassa)

L a a s t i on väriltään valkoista, helposti murenevaa. Toisin paikoin laasti on kovempaa ja karkeampaa tai kellertävää tai harmaata.

LUOTEISSEINÄT 1:50

I Savuhormia varten tehty roilo

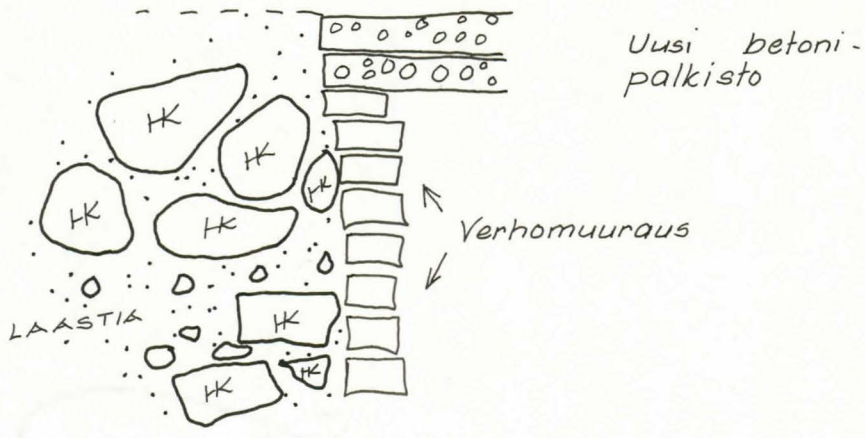

HUONE 26

SAVUHORMI

PIIRROS II

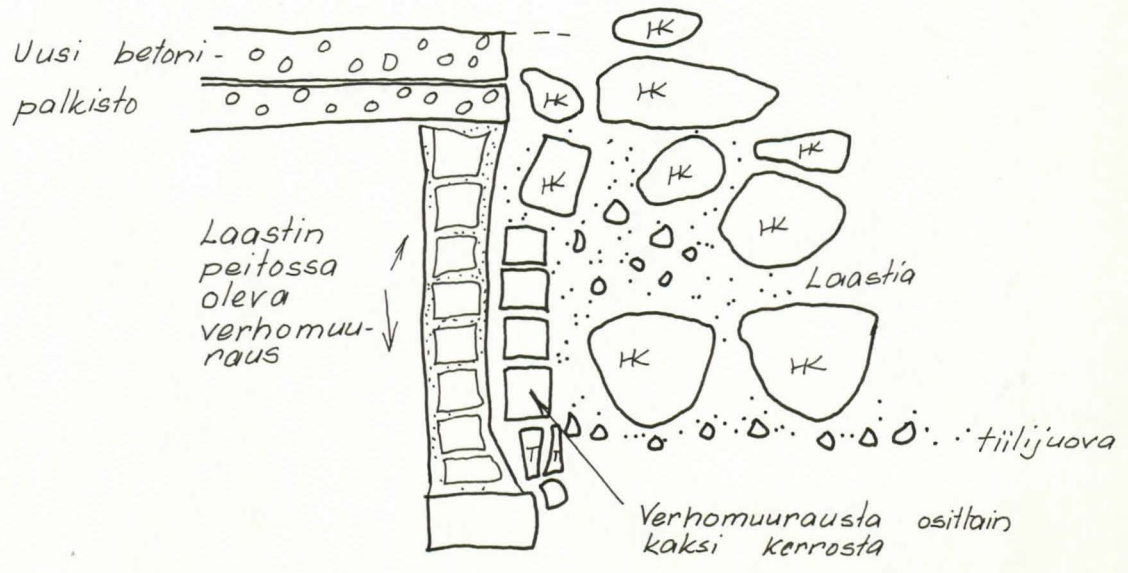
Roilon reuna huoneen 26 katon rajassa katsottuna koilliseen:

MK n. 1:20

PIIRROS III

Roilon reuna huoneen 26 katon rajassa katsottuna lounaaseen:

MK n. 1:20

F. OSARKEYMID

No 2

696

71
P o o h j o i s t o r n i

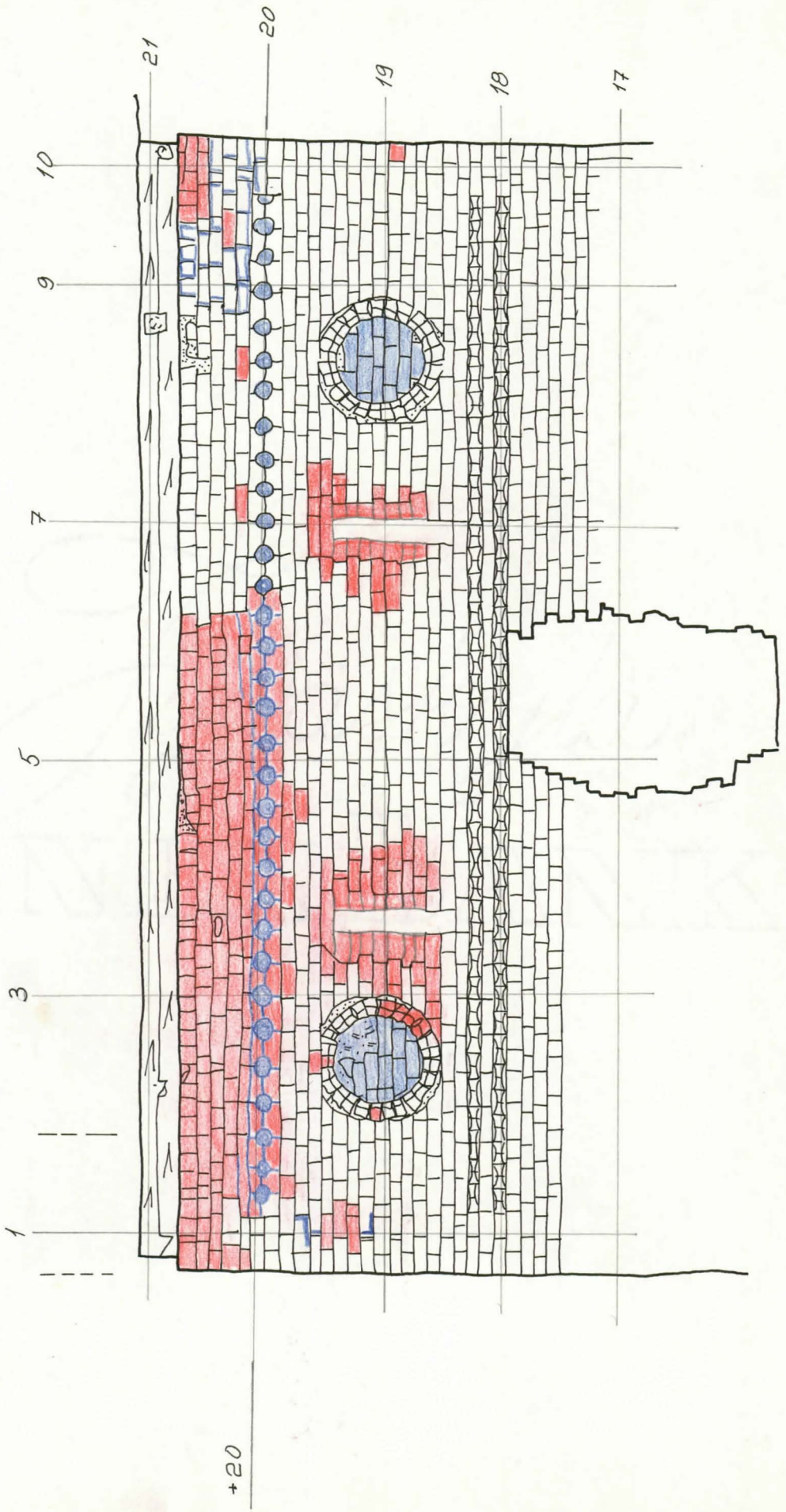
Korjausmuuraukset n. tasolta +18,50 ylöspäin

Marianne Koskimies

joulukuu 1969

POHJOISTORNI

Luoteisseinä

■ Uusi tiili
■ Vanha laastia

TERVAKOSKI OSAK

N:o 2

1969

Kaakkoinen, lounainen ja luoteinen
esilinnanpiha

Ilmari Lehmusvaara

Kesä-elokuu 1969

S i s ä l l y s

Kaakkoinen esilinnanpiha, vankilan aidan eteläpuolella oleva	
alue	1
7. kuoppa A-osa	1
7. kuoppa C-osa	2
Piha-alue	3
Koekaivaukset luoteisella ja lounaisella esilinnanpihalla	4
I kuoppa	4
II kuoppa	4
III kuoppa	5
Liitteet 1 - 7	6 - 12

Kaakkoinen esilinnanpiha, vankilan aidan eteläpuolella oleva alue.

7. kuoppa (jatkoa Marianne Koskimiehen selostuksesta)

Sijaitsee ulkopihan ja kaakkoisen esilinnanpihan välillä, sisääntuloaukon kohdalla.

A. Portin ulkopuolella, vasemman seinän vieressä.

C. Kuoppaa jatkettiin suoraan sisääntuloaukon poikki esilinnanpihan puolelle lounaisen esilinnarakennuksen seinustalle

A-osa

Maanpinta oli korkeudella + 90,60 m.

Kuopan pohja n. + 89,10 m.

Kuopan pituus seinän ja pilarin kulmasta n. 2,5 m ja leveys n. 1,3 m.

Noin 10 cm sorakerroksen alla mukulakiäys. Tämän alapuolella kuopan eteläpäässä savensekaista soraa, jonka joukossa luunkappaleita ja hiilenpalasia. Noin 1,2 m maanpinnasta alkoi hiesukerros. Tällä korkeudella olivat myös vasemman seinustan perustuksen alemmat kivet. Ne olivat pienhköjä luonnonkiviä, joiden päällä louhitut, laastilla toisiinsa kiinnitettyt peruskivet.

Portinpilarin eteläpuolelta kaivettiin kivijalkaa esille. (kts liite 2) Kivijalan sisältä löydettiin tiilimuuri, joka on luultavasti vanhaa kehämuuria. Portin kohdalta muurin tiilikerrokset oli purettu, jäljellä ainoastaan perustuksia. Muuri jatkuu viistoon rakennuksen alle kohti itää. (kts. Marianne Koskimies, Kaakkoinen esilinnanpiha, jalkoköisen esilinnan eteläosa, liite 26, neg. 17/69, 16/69 ja 15/69.)

Rakennuksen ja porttipilarin nurkkauksesta poistimme irtonaiset kivet.

(liite 1)

Aukon yläreuna oli noin 10 cm maanpinnan alapuolella.

Aukon leveys n. 35 cm ja korkeus n. 70 cm.

Aukon yläreunassa näkyi tiilimuurausta ja laastia. Tiilimuuraus kuului vanhaan kehämuuriin, samoin muurauksen alapuolella oleva harmaakivi. Vastata tämän alta alkoi muurin perustus. Nykyisestä seinäpinnasta löydettyyn tiilimuuraukseen oli 26 cm.

Aukon yläkulmasta onnistuimme pääsemään pilarin läpi ja saamaan selville kehämuurin paksuuden tällä kohdalla. Tiilimuurin paksuus oli 142 cm. (vrt Marianne Koskimies, s. 5)

Vanhan pihakiveyksen loputtua kaivoimme alaspäin n. 35 cm. Maa oli soraa, jonka joukossa laastin- ja tiilenpalasia. Saimme esille muurin perustukset. Näkyviin tuli kaksi harmaakiveä, jotka kuuluivat muurin perustuksen ulkoreunaan. Kivien yläpinta oli korkeudella + 90,00 m. Jatkoimme kivien reunaa pitkin alaspäin. Maa oli savensekaista soraa, jonka seassa oli runsaasti luunkappaleita. Kivien alla oli vielä yksi harmaakivi. Sen ympärillä oleva maa oli hiesua.

C-osa

Kaivantoa jatkettiin sisääntuloaukon poikki lounaisen esilinnarakennuksen seinustalle seuraten muurin perustuksien eteläistä reunaa.

Perustus jatkui suoraan sisääntuloaukon poikki. Puolestavälistä muurin perustusta oli purettu. Tälle kohdalle oli laskettu viemäri, jonka yläpinta oli n. 90 cm maanpinnan alapuolella.

Oikean porttipilarin alla on näkyvissä tiilikerros ja tämän alla suurehko harmaakivi, joka kuulune muurin perustuksiin.

Lounaisen esilinnarakennuksen seinustalla jatkettiin kaivamista pohjoisen suuntaan. Saimme näkyviin runsaasti laastilla toisiinsa muurattuja harmaakiviä, jotka otaksuttavasti kuuluvat kehämuurin perustuksiin.

Kuopan pituus oli n. 2,00 m, leveys kaivon kohdalla n. 80 cm ja syvyys maanpinnasta 1,25 m.

Maanpinta mainitulla kohdalla n. + 90,75 m.

Harmaakivimuuraus päättyi seinässä olevan pykälän kohdalla, jossa muuraus näytti kääntyvän rakennuksen pituussuuntaan. Kaivoimme tätä reunaa kivi-

jalan alla n. 90 cm todetaksemme sen suunnan.

Kuopasta kaivettu maa oli lähes kokonaan mullan sekaista soraa, jonka joukossa oli luunsiruja, tiilen- ja laastinkappaleita, lasinpalasia, nauvoja sekä hiilenpalasia ja nokea.

(kts. Marianne Koskimies 1969 neg. 12/69 ja 13/69, liite 1 ja liite 3.)

Kaakkoinen esilinnanpiha vankilan aidan eteläpuolella.

Pihamaan korkeus kaivausta aloitettaessa n. + 91,50 m.

Kaivaus suoritettiin osaksi koneella kuorimalla noin 40 cm maata pois ja täydennettiin käsin.

Noin + 90,10 m - + 90,60 m tasolta löytyi vanhaa pihakiveystä. Kiveys oli säilynyt vain osittain. Pihamaalla on aikaisemmin suoritettu runsaasti kaivaustöitä, josta merkinä viemärit, kaivot, vesijohdot ja öljysäiliö.

Kaivettu maa oli harmaata soraa muuttuen n. 15-20 cm ennen kiveyksen yläpintaa tummaksi kulttuurimaaksi, jossa oli runsaasti tiilen- ja laastinpalasia sekä hiiltä. Tästä kerroksesta löytyi myös ~~löytyi myös~~ useita liitupiipunvarsia ja kaksi kuparilanttia, joista toinen kuningatar Kristiinan ajalta ja toinen Kaarle X:n ajalta.

Laattakiveys näyttää jatkuvan kaakkoisen esilinnarakennuksen perustuksen alle. Tämä on omiaan tukemaan olettamusta, että kiveys on vanhempaa perua kuin nykyiset esilinnarakennukset.

Viemäriojan suunnassa irroitettiin säilynyt laattakiveys ja tutkittiin niiden alla olevaa maata.

Laattakivien paksuus tutkitulla alueella oli keskimäärin 20 cm. Niiden alla oli noin 10 cm tumma kulttuurimaakerros, jonka seassa laastin- ja tiilenmuruja. Tämän tumman kerroksen alla oli noin 40 cm vahvuinen hiesukerros. Hiesukerroksen ja särkkämaan välissä oli vielä n. 1-2 cm paksu tumma kulttuurikerros, jossa oli hiiltä ja nokea.

(Kts. Marianne Koskimies 1969, neg. 10/69, 11/69, 14/69 ja 18/69 sekä

Koekaivaukset luoteisella ja lounaisella esilinnanpihalla.

I kuoppa

Sijaitsee luoteisella esilinnanpihalla naisvankilarakennuksen seinustalla.

Maanpinta seinän vieressä mitattuna \pm 0:sta n. -1,06 m ja kuopan ulkoreunan mukulakiveys n. -1,20 m.

Kuopan pohja n. -1,8 m.

Kuopan pituus n. 2,00 m ja leveys n. 1,00 m.

Maan pinnalla oli mullan ja hiekan sekainen parin sentin kerros. Sen alla oli mukulakiveys, joka kattoi vain esilinnarakennuksen räystään alustan.

Mukulakivien alla, maanpinnasta n. 25 cm oli n. 45-60 cm kerros soramaata, jonka seassa runsaasti tiilenpalasia ja laastia.

Kuopan pohjalla tuli vastaan kellertävän ruskea särkkämaa. Tämän yläpuolella oli paikoitellen ohut, tumma maakerros, jossa oli hiilenpalasia ja nokea.

Rakennuksen kivijalka mitattuna tiilimuurauksesta alaspäin oli n. 60 cm korkea. Alimmaisena oli pyöreistä luonnonkivistä yhteenmuuraamalla tehty perustus ja niiden päällä suorakaiteen muotoiset peruskivet.

(Kts. liite 4 ja liite 5.)

II kuoppa

Sijaitsee lounaisella esilinnanpihalla.

Maanpinta kuopan kohdalla \pm 0:sta lukien oli n. -1,40 m.

Kuopan pituus n. 1,40 m ja leveys n. 1,00 m.

Kuopan pohjan taso n. -2,65 m.

Leikkaus A-B

1. Maanpinnalla kova sorakerros n. 13 cm.
2. Tumma sorakerros n. 4 cm.
3. Kellertävä hiekkakerros n. 9 cm.
4. Ruskea hiekkakerros n. 6 cm.

5. Tumma nokimaa n. 8 cm.
6. Hiesukerros n. 20 cm.
7. Ruskea hiekkakerros, jossa tiilen ja laastinpaloja, vahvuus n. 45 cm.
8. Tumma, mullansekainen kerros, jossa hiiltä, laastia ja tiilenmuruja. Kerros jatkui vain leikkauksen puoleenväliin, vahvuus n. 10 cm. Tämän kerroksen päältä löytyi myös metallinen solki (sarana) tasolta 1,20 m maanpinnasta.
9. Kellertävän ruskea särkkämaa n. 20 cm näkyvissä.
(Kts. liite 6.)

III kuoppa

Sijaitsee lounaisella esilinnanpihalla.

Maanpinta kuopan kohdalla oli \pm 0:sta lukien n. -1,65 m.

Kuopan pituus n. 1,40 m ja leveys n. 1,00 m.

Kuopan pohja oli tasolla n. -2,75 m.

Leikkaus C - D

1. Kova sorapinta, jonka alla löyhempää soraa n. 30 cm.
2. Vasemmalta pistää sorakerrokseen n. 15 cm maanpinnasta n. 2 cm paksu nokimaakerros, joka oli leikkauksen reunasta mitattuna n. 30 cm pituinen.
3. Hiesukerros n. 7 cm.
4. Hieno, kellertävä hiekkakerros n. 10 cm.
5. Hiesukerros n. 28 cm.
6. Nokikerros n. 1 cm kuopan pohjalla sijainneiden harmaakivien päällä.
7. Harmaakiviä kuopan pohjaan asti n. 34 cm. Kivet jatkuivat vielä alas-päin.

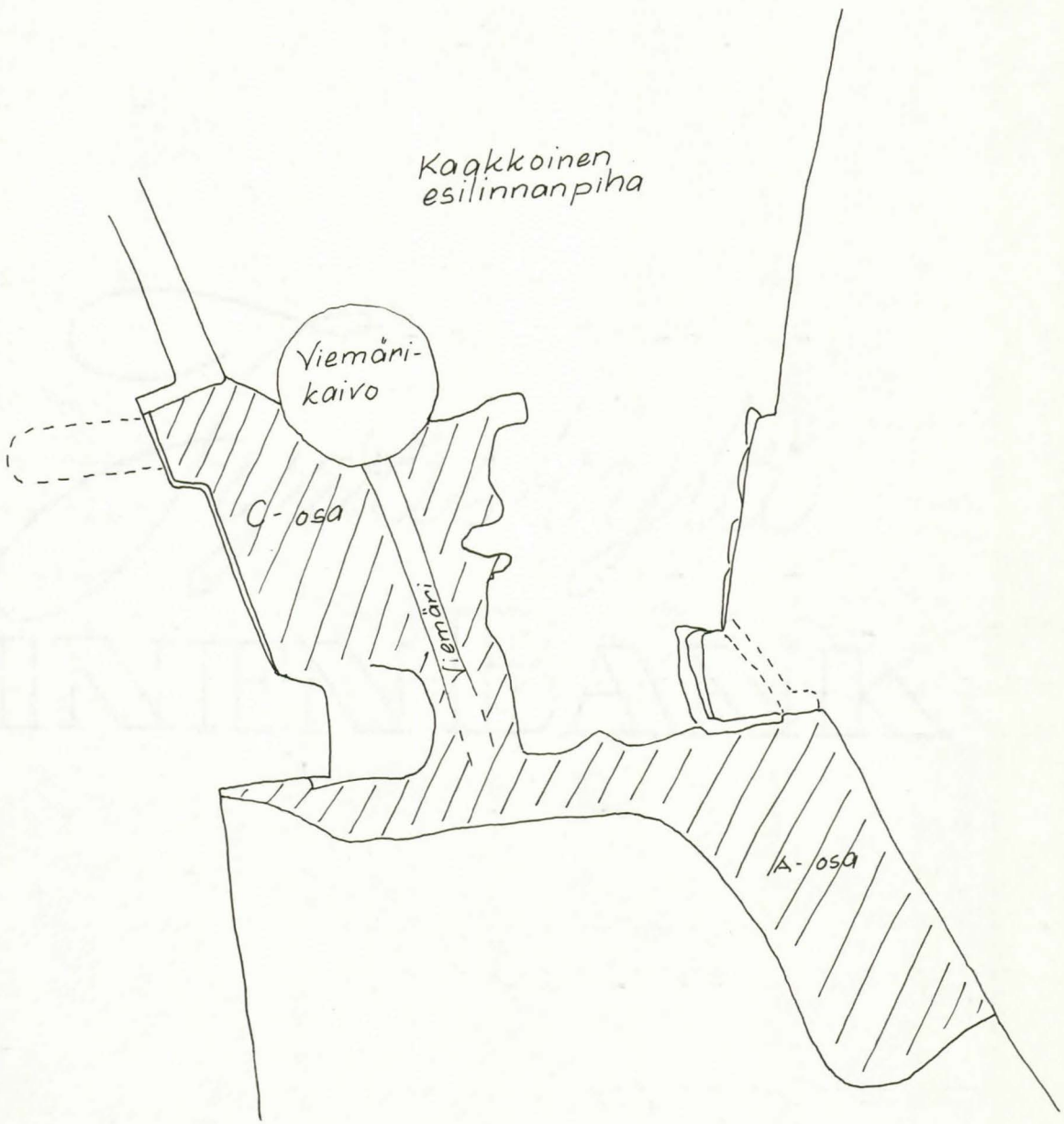
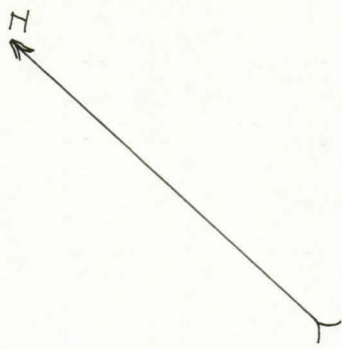
Keskellä kuopan pohjaa oli suuria harmaakiviä, joiden välissä nokista maata ja hiilenpalasia sekä rikkonaisia kivenkappaleita. Tällä kohtaa emme päässeet alkuperäiseen maanpintaan mainittujen harmaakivien vuoksi.

(Kts liite 7, josta selviää myös harmaakivien asema ja korkeus.)

Liite 1.

Asemapiirros 7 kuopasta

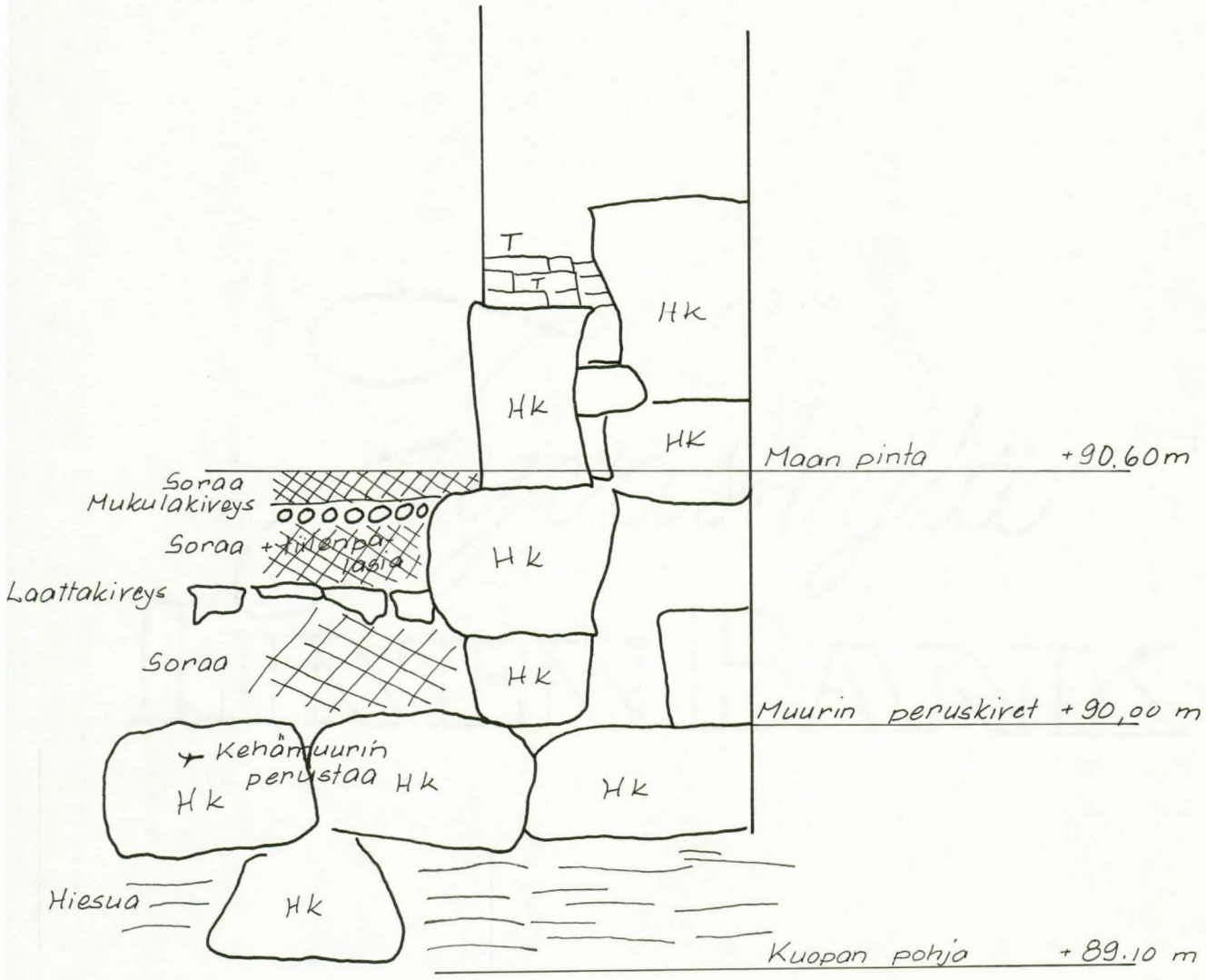
Kopioitu piirrokselta 22:14/403 H

(katkoviivoilla merkityt aukkoja seinän alla)

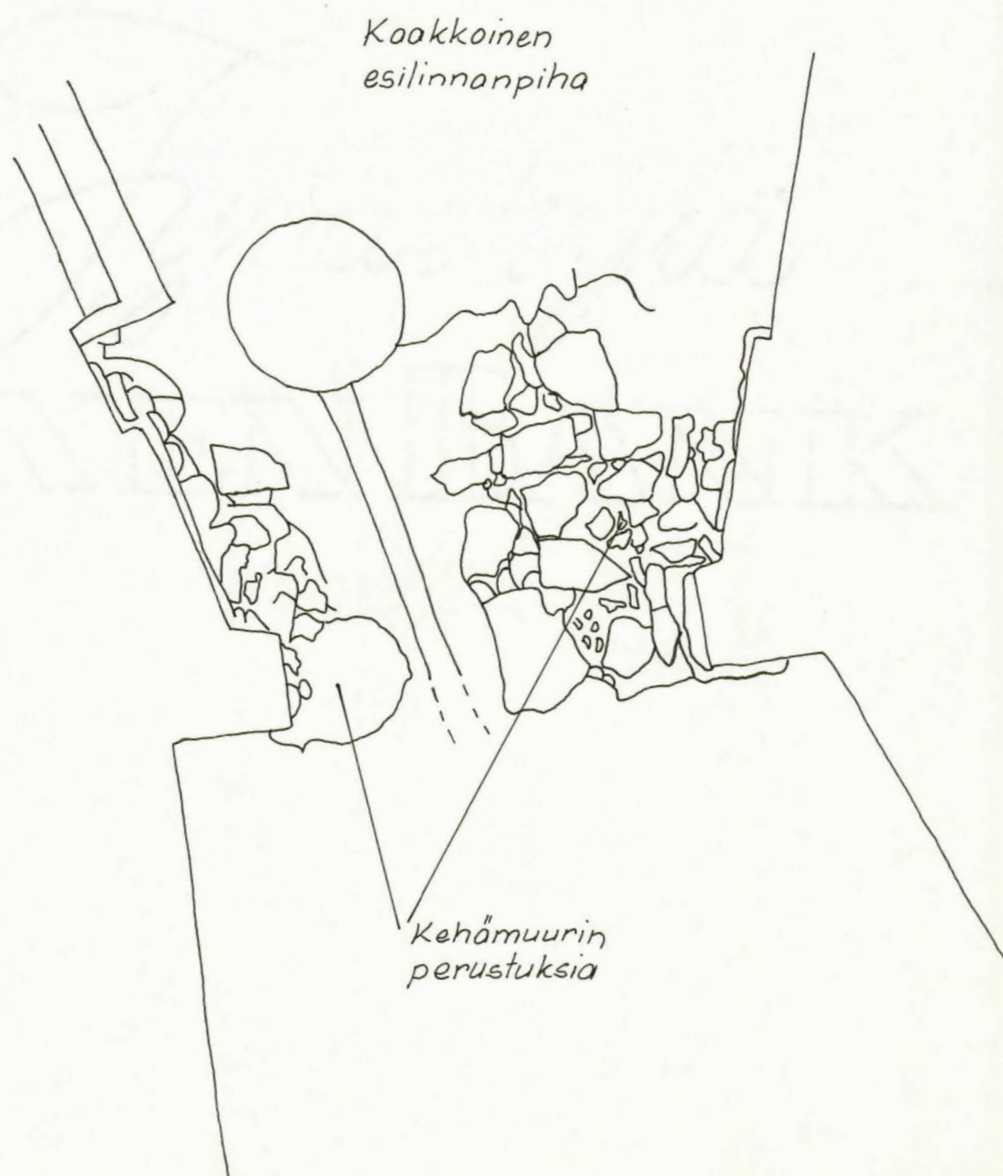
LIITE 2.

Vasemmanpuoleisen portin pilarin
kohdalla tehty leikkaus

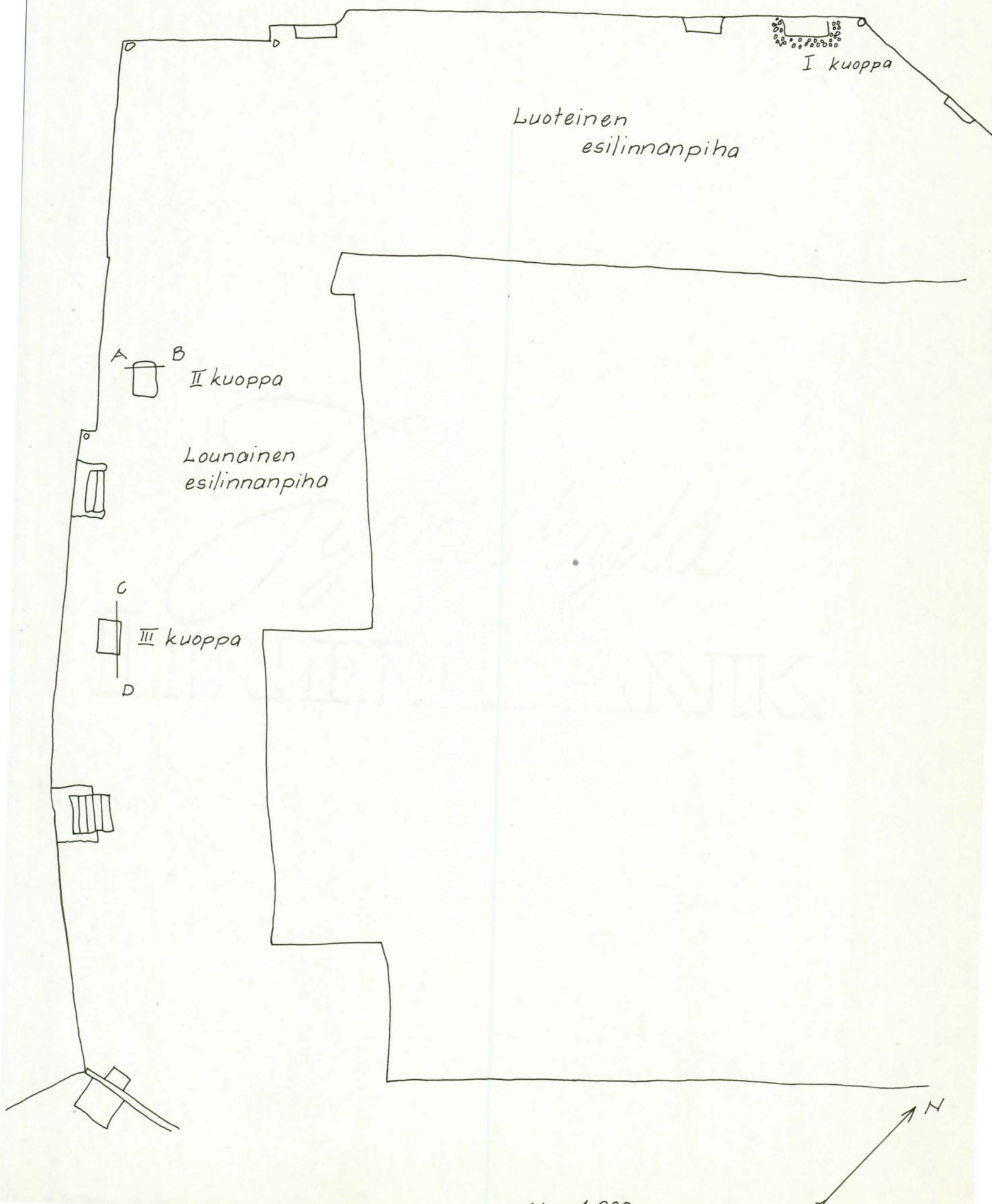

LIITE 3

Kopioitu piirroksesta no 22:14/403

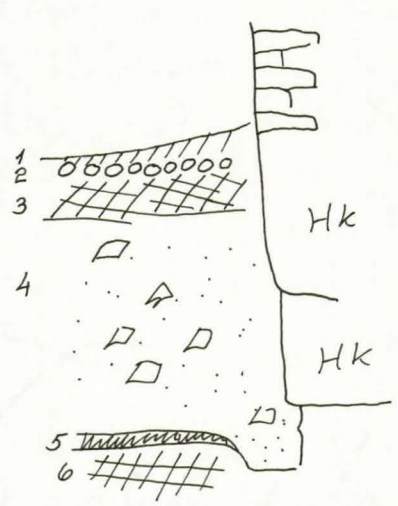

Asemapiirros kuopista I, II ja III

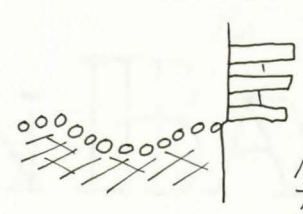

LIITE 5
Kuoppa I

Luoteisen esilinnan pihalla,
naisvankilarakennuksen seinän
vieressä.

- 1. Hiekansekaista multa
- 2. Mukulakiveys
- 3. Hiekkaa ja multa
- 4. Sora, jossa laastia ja tiilenpalasia
- 5. Ohut tumma kerros, jossa nokea ja hiiltä
- 6. Särkköä

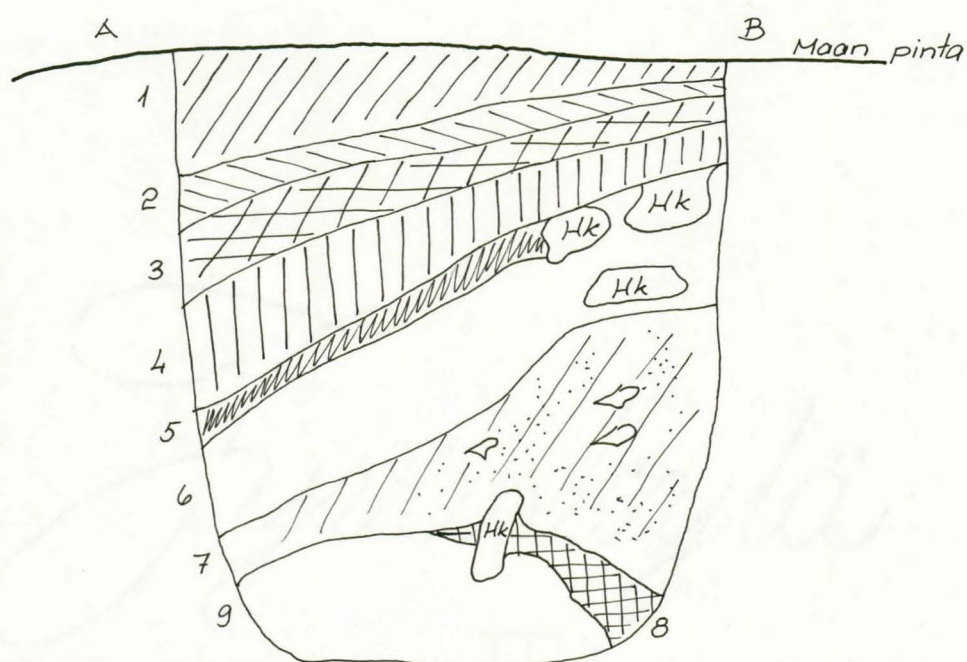

Mukulakiveyksen profiili
Toiminut otaksuttavasti
vesikouruna.

LIITE 6

Lounaisella esilinnanpihalla

Leikkaus A-B

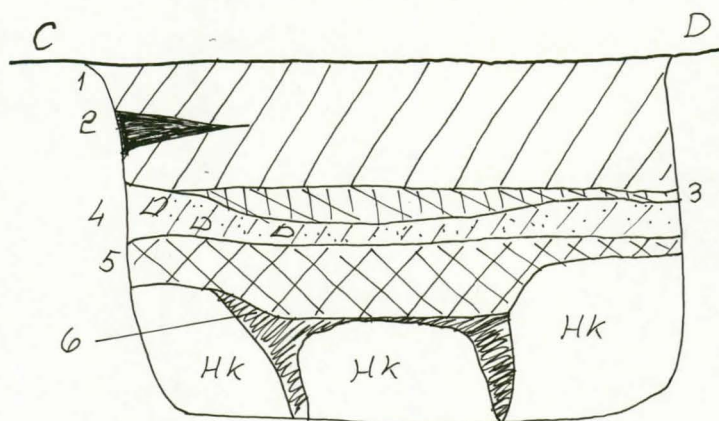
1. Kova sorapinta ~ 13 cm
2. Tumma sorakerros ~ 4 cm
3. Kellertävä hiikkakerros ~ 1 cm
4. Ruskea hiikkakerros ~ 6 cm
5. Tumma nokimaa ~ 8 cm
6. Hiesukerros ~ 20 cm
7. Ruskea hiikkakerros ~ 45 cm
8. Tumma mullansekainen kerros ~ 10 cm
9. Särkkämaa ~ 20 cm näkyvissä

LIITE 7

Kuoppa III

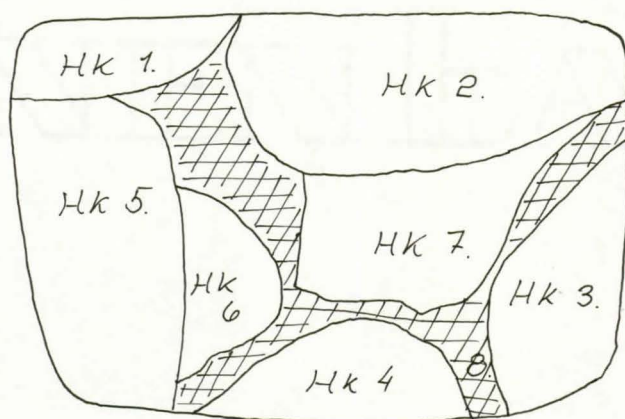
Lounaisella esilinnanpihalla

Leikkaus C-D

1. Kova sorapinta ~ 30 cm
2. Tumma nokimaa ~ 2 cm
3. Hiesukerros ~ 7 cm
4. Hiekkakerros, jossa laastia ja tiilenpalasia ~ 10 cm
5. Hiesukerros ~ 28 cm
6. Nokikerros ~ 1 cm harmaakivien päällä. Nokea myös kivien välissä.

Kuoppa III ylhäältäpäin katsottuna

 = Nokea, jonka seassa rikottuja harmaakivikappaleita.

Kivien yläpinta maanpinnasta

1. ~ 35 cm
2. ~ 50 cm
3. ~ 55 cm
4. ~ 75 cm
5. ~ 40 cm
6. ~ 90 cm
7. ~ 90 cm
8. ~ 1,1 m (kuopan pohja)

TERVAKOSKI

Nº 2

1903

Kaakkoinen esilinnanpiha ja
ulkoisen esilinnan eteläosa

Marianne Koskimies

touko-elokuu 1969

S i s ä l l y s :

Kaakkoinen esilinnanpiha, vankila-alue

1. kuoppa 1
 2. kuoppa 1
 3. kuoppa 2

Kaakkoinen esilinnanpiha, vankilan aidan eteläpuolella oleva osa

4. kuoppa 3
 5. kuoppa 3
 6. kuoppa 4
 7. kuoppa 4

Vallihaudan luona oleva oja 6

Lääninvankilan sellirakennuksen koillispuolella oleva oja 7

Ulkopihalla, vartijakopin vieressä oleva kuoppa, vaihe I 8

Lääninvankilan pihalla oleva, linnan puolelle jatkunut oja 9

Vankilan puolelta jatkuva oja ulkopihalla, vaihe II 11

Liitteet 1 - 27

Kaakkoinen esilinnanpiha, vankila-alue

1. kuoppa

Sijaitsee päälinnan muurin vieressä linnan kappeliin johtavan sisäänkäynnin itäpuolella.

Kuoppaa kaivettiin ensin kaivinkoneella tienpinnasta n. metrin syvyyteen, josta jatkettiin käsin n. 80 cm. Voitiin havaita seuraavat kerrokset (ylhäältä lukien):

N. 30 cm paksuinen soran, hiekan ja hiesun sekainen kerros, jossa lisäksi tiilenpalasia ja muurilaastia. Tästä kuten kaikista muistakin kerroksista löytyi runsaasti luita.

N. 3-4 cm paksuinen kellertävä hiekkakerros, joka esiintyi vain kuopan kaakkoisivulla.

N. 50 cm syvyyteen ulottuva tiilen ja laastin sekainen hiesukerros, jossa palojuovia.

Ohut tiilenpalasia sisältävä kulttuurikerros.

N. 60 cm syvyyteen ulottuva tiilenmurenia ja laastia sisältävä hiesukerros.

Ohut kulttuurikerros, joka käsitti enimmäkseen lahopuuta ja palamisjätteitä.

N. 95-100 cm syvyyteen ulottuva hiesun ja hiedan sekainen, tiilenmuruja sisältävä kerros.

Paksuudeltaan vaihteleva kulttuurikerros, jossa ja osittain sen alla luonnonkiviä, halk. 10-30 cm. Kuopan keskellä kivien välissä oli tiilen ja laastin sekaista soraa. Kivikerros ulottui n. 180 cm syvyyteen. Kuopan pohja valokuvattu ja piirretty. Ks. liite 1 (= P.Savolaisen ja R.Peltosen mittauspiirustus)

2. kuoppa

Sijaitsee kaakkoisen esilinnarakennuksen naisvankilaosa luoteisfasadin länsiosan edessä, oven ja ikkunan välissä.

Rakennuksen seinässä oli maanpinnan tasolla muurilaastilla peitetty ulkoneva pykälä. Ulkonema jatkui n. 70 cm alaspäin, muurilaasti lähti siitä

helposti pois ja sen alta paljastui rakennuksen tiilipinta (yhteensä kahdeksan tiilikerrosta).

Tiilikerroksen alla oli suurista luonnonkivistä (halk. n. 50 cm) sekä soran, laastin ja tiilen sekaisesta massasta tehty kivijalka.

Päälimmäisenä oli soran, hiekan ja hiesun sekainen kerros.

N. 15 cm tienpinnasta oli kellertävä hiekkakerros.

N. 22 cm syvyydessä kulki mukulakiveys (halk. n. 10-20 cm), jota ei kuitenkaan ollut oven puoleisella sivulla. Ks. piirros no 1, liite 2 sekä piirros no 2, liite 3.

Kiveyksen alapuolella olevassa maassa oli runsaasti isoja tiilenpalasia, rikkoutuneita tiiliä, muurilaastia, kiviä (halk. 5-10 cm) ja hiekan sekaista hiesua.

N. 105-135 cm syvyydessä kivikerros (halk. 20-50 cm).

Kuopasta löytyi kaksi viemäriputkea, toinen n. 25 cm pykälästä alaspäin, toinen n. 85 cm maanpinnasta. Näiden välillä n. 65 cm maanpinnasta kulki vesijohtoputki. Ks. piirros no 1.

3. kuoppa

Sijaitsee naisvankilarakennuksen luoteisfasadin vieressä, suunnilleen keskellä, portaiden lounaispuolella. Rajoittuu luoteessa viemärikaivon sementtikanteen.

Maanpinnassa oli mukulakiveys.

Ei erityisiä kerroksia havaittavissa, sekaisin palanutta maata (länsiosassa), kiviä, tiilenpaloja ja kellertävää hiekkaa.

Pohjalla oli luonnonkivikerros.

Rakennuksen seinässä 75 cm maanpinnasta ylöspäin oli ulkoneva pykälä, josta alaspäin seinä peitetty laastilla (55 cm pykälästä alaspäin). Kun

laasti oli hakattu pois, paljastui sen alta rakennuksen tiilipinta, joka käsitti seitsemän tavallista tiilikerrosta ja niiden alla yhden lappeel-
(kynnyskiveys) taan olevan tiilikerroksen, josta osa oli valunut seinäpinnasta ulkone-

vaksi.

syrjällään!
(M & PL)

Alimman tiilikerroksen ja kivijalan välissä oli rappausta ja tiilenpa-
loja.

Kivijalka oli tehty lohkotuista kivistä, halk. n. 50-100 cm. Kivijalan
alla kulki viemäriputki kohtisuoraan rakennuksesta ulospäin suunnilleen
kuopan keskellä. Kuoppa mitattu ja piirretty. Ks. liite 4 (R.Peltosen
mittauspiirustus)

Kaakkoinen esilinnanpiha, vankilan aidan eteläpuolella oleva osa

4. kuoppa

Sijaitsee kaakkoisen esilinnarakennuksen uudemman ja vanhemman osan muo-
dostamassa nurkkauksessa.

Vanhemman (koillisemman) rakennuksen seinä:

Seinässä ulkoneva pykälä 33 cm maanpinnasta, josta alaspäin muurilaastin
peittämä. Kun muurilaasti hakattiin pois, tuli näkyviin yhdeksän kerrosta
tiiliä, joista kaksi alinta oli isokokoisia (pituus 28 cm, korkeus 10 cm).
Tiilikerrosten alla oli n. 15-20 cm korkuinen, seinästä ulkoneva kivijal-
ka.

N. 48 cm pykälästä alaspäin oli mukulakiveys.

Uudemman (lounaisemman) rakennuksen seinä:

Ei ulkonevaa pykälää, mutta alimmat seitsemän tiilikerrosta peitetty laas-
tilla. (N. 52 cm).

Kivijalka ulkoneva, n. 38 cm korkea.

Kuopan pohjalla, n. 60 cm syvyydessä maanpinnasta oli laattakiveys. Kivi-
en halkaisijat 10-100 cm. Kuoppa mitattu ja piirretty. Ks. piirroksat
no 3 ja 4 sekä liite 7 (R.Peltosen mittauspiirros).

5. kuoppa

Sijaitsee lounaisen esilinnarakennuksen itänurkassa, vankilan aidan etelä-
puolella.

Rakennuksen seinässä ulkoneva pykälä, joka rapattu n. 70 cm matkalta alaspäin.

Sen alla n. 20 cm seinästä ulkoneva kivijalka, josta n. 50 cm alaspäin olevalla tasolla alkoi suurista luonnonkivistä muodostettu kivikerros.

Seinälaastin alta tuli esiin kolme kerrosta tiiliä ja niiden alla kaksi lohkokivikerrosta.

Kuoppa mitattu ja piirretty. Ks. piirros no 5 sekä liite 9 (R. Peltosen mittauspiirros)

6. kuoppa

Sijaitsee kaakkoisen esilinnanpihan jakavan vankilan aidan eteläpuolella, suunnilleen sen keskivaiheilla.

Kaivettiin roskapönttöjen itäpuolelta aidan vierestä n. metrin syvyyteen. Löydettiin viemäriputki n. 50 cm syvyydestä, joka kulki suunnilleen aidan suuntaisena n. metrin päässä siitä. Ei jatkettu kaivamista. Kuoppa mitattiin ja piirrettiin. Ks. piirros no 4, sekä liite 10 (R. Peltosen mittauspiirros)

7. kuoppa

Sijaitsee ulkopihan ja kaakkoisen esilinnanpihan välillä, sisääntulon kaapeimmassa kohdassa. Kolmiosainen.

A. Portin paikasta etelään oleva osa, kaakkoisen esilinnarakennuksen seinän vierellä.

B. Portin paikasta koilliseen oleva osa, kaakkoisen esilinnarakennuksen seinän vierellä.

C. Lounaisen esilinnarakennuksen vierellä, portin paikasta pohjoiseen oleva osa.

A-kuoppa

Mukulakiveys välittömästi ohuen hiekkakerroksen alla, 102-108 cm alaspäin rakennuksen seinässä olevasta pykälästä.

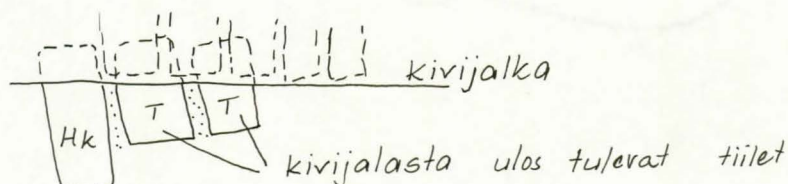
B-kuoppa

1) Mukulakiveys n. 55-60 cm seinässä olevasta pykälästä alaspäin.

2) Laattakiveys n. 100 cm seinässä olevasta pykälästä alaspäin.

N. 55 cm seinässä olevasta pykälästä alaspäin oli kivijalasta ulkoneva k i v i k e r r o s, paksuudeltaan n. 30 cm. Sen juuressa laattakiveys, tehty n. 30-100 cm läpimittaisista lohkokivistä. Kellarinaukon kohdalla kivijalassa oli käytetty tiiliä.

Kivijalkaa aukaistiin sen eteläpäässä, juuri ennen portin kohtaa noin metrin pituinen jakso, jonka korkeus kivijalan alareunasta mitattuna oli n. 50-80 cm. Kivijalan sisältä löytyi tiilimuuri, leveydeltään 142 cm. Muuri jatkui osittain portin kohdan sisään. Kuusi tiilikerrosta saatiin esiin. Tiilien mittoja : 15,5 x 7,5 x 32 cm, 32 x 16 x 9 cm. Alin tiilikerros tuli 18-20 cm ulos kivijalasta. Tiilet ylhäältä katsottuina:

Alimman tiilikerroksen tasossa sen itäpuolella oli pitkäomainen harmaakivi tiilien kanssa samansuuntaisena.

Tiilimuuri jatkui lounaisen esilinnarakennuksen seinän vierellä, joskin kokonaisia tiiliä ei sieltä löytynyt.

Kuoppien kaivamista jatkettiin myöhemmin. Ks. I. Lehmusvaaran selostus.

B-kuopan mittasi ja piirsi R. Peltonen. Ks. liite 11.

Vallihauta

Viemäritöiden yhteydessä kaivettu oja.

Sijaitsee eteläisen puolibastionin oikealla kyljellä. Ensin löydettiin ojan kaakkoispuolelta röykkiö isoja (halk. n. 1 m -) luonnonkiviä, joiden välissä muurilaastia. Edelleen kaivettaessa tuli näkyviin täsmälleen ojan kaakkoisreunassa kohtisuorana kulkeva kiviseinämä, joka oli tehty lohkotuista ja luonnonkivistä. Sen korkeus oli n. 100 cm. Ks. piirros no 9, 8.

Täyttemaan oli soransekaista hiekkaa, jossa suuria tiilenpalasia, laastikkokareita ja luita. Kokonaisia tiiliäkin löytyi (28 x 13,5 x 6,5 cm).

Löytöjä:

Saviastian kahva. Korkeus 11 cm, ruskea, lasitettu, poikkileikkaus epä-määräisen kulmikas.

Pullon suu. Halkaisija (ulkop.) 3,6 cm.

Kammantapainen esine. Rautaa. 7,2 x 6,6 cm. Piikin pituus 2 cm, leveys 2 mm.

Liitupiipun varren kappaleita 5 kpl.

Voidepullon suosa. Halkaisija 2,2 cm.

Saviastian pohjan kappale. Sisäpuolelta lasitettu, mustia viivoja, keltaista, ruskeaa ja vihreää väriä.

Liitupiipun koppa.

Lyömäaseen terä.

Viemärioja lääninvankilan sellirakennuksen koillispuolella

Viemärioja kulki suunnilleen sellirakennuksen koillisfasadin suuntaisena. Kaakossa sen alkupää oli n. 4 m rakennuksen kaakkoisnurkasta, etäisyys fasadin edessä olevasta kaivosta (ks. piirros no 7) n. 2,5 m.

Viemäriojan kaakkoispäästä n. 2 m syvyydestä löytyi kohtalaisen hyvin säilyneitä tukkeja (jotka ehkä olivat jääneet edellisessä viemärietyössä).

Ojan syvyys oli keskimäärin 180 cm.

Rappusten kohdalla täyttemaata oli 150-200 cm, niiden kaakkoispuolella n. 50 cm. Luoteeseen päin mentäessä täyttemaan paksuus vaihteli 60-200 cm, ollen paikoitellen soraa ja kiveä, paikoitellen multaa ja luita. Maakerrokset nousivat luoteeseen päin mentäessä. Koskemattomaa maata oli yleensä vaikea löytää, paitsi portaiden kohdalla. N. 15-20 cm syvyydessä oli mukulakiveys, joka jatkui myös nurmikon (ks. kartta, liite 12) alla. N. 50 cm syvyydessä oli luoteeseen päin nouseva tiilikerros.

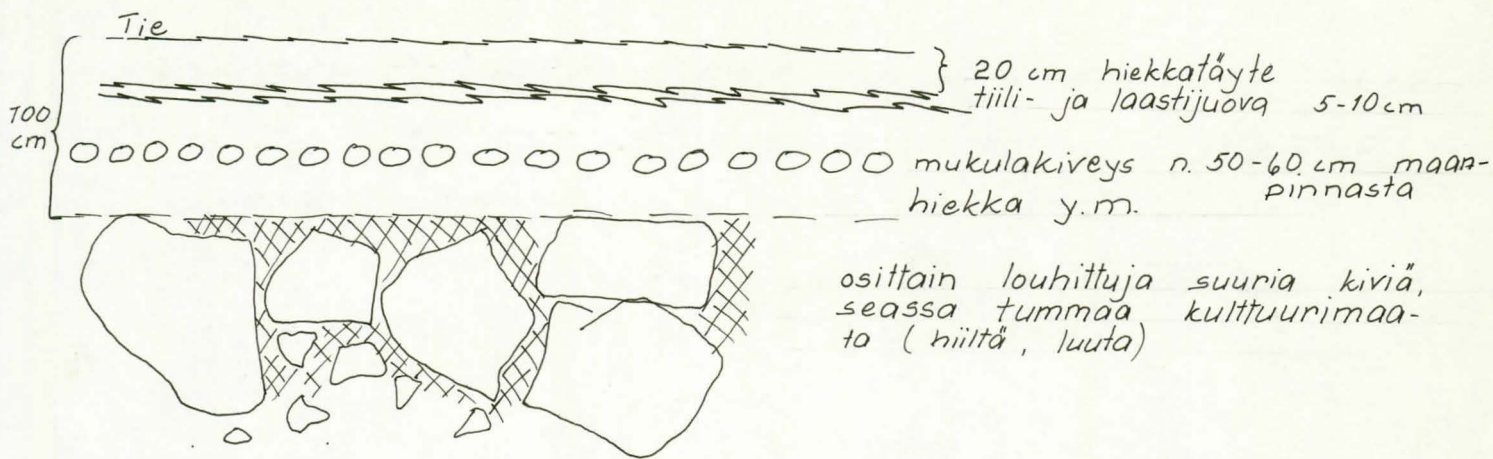
Sellirakennuksen pohjoismurhan kohdalle asetettiin viemärikaivo, josta kohdasta ojan suunta kääntyi hiukan länteen päin. Siitä edelleen luoteeseen päin mentäessä tiilijuova jatkui 50-100 cm syvyydessä. Suunnilleen sellirakennuksen ja ojennuslaitoksen väliltä alkoi n. 50 cm syvyydessä kulkeva kivikerros (halk. n. 30 cm), joka vanhojen vartijoiden kertoman mukaan oli entisen koiratarhan pohjaa. Kivikerroksen yläpuolella oli nurmen alla soraa, tiili jatkui täälläkin.

Ojennuslaitoksen itänurkan kohdalla kivikerrokseen sekoittui tiilikerros, joka kulki n. 50 cm syvyydessä. N. 75 cm syvyydestä alkoi luonnonmaa. Kivikerros jatkui vielä muutaman metrin rakennuksen koillisfasadin kohdalla.

Läntisen rundelin kohdalta ei ojasta löytynyt mitään erikoista. Siitä edelleen luoteeseen päin mentäessä, vankilan lastentarhan etelänurkasta hiukan etelään oli palanutta maata juovittain ja n. metrin syvyydessä kulkeva n. 50 cm paksu tiiliraita. Viemäriojaa jatkettiin vielä lasten-

tarhan taakse, täyttemaan raja oli sielläkin epäselvä.

Maakerrokset lastentarhan etelänurkan kohdalla:

hiesu, pieniä kiviä

Linnan ulkopihalla, vahtikopin vieressä oleva kuoppa. Vaihe I

Sijaitsee lääninvankilan aidasta n. metrin päässä, kohdalla missä aita tekee mutkan, n. 4-5 m vahtikopista pohjoiseen.

Kuoppa aloitettiin kaivinkoneella, mutta mukulakiveyksen tultua esiin n. 60 cm syvyydeltä maanpinnasta, jatkettiin käsin ottamalla kiveys esiin n. 6 m² suoruiselta alalta. Mukulakiveys oli tasainen ja hyvin säilynyt, aitaa kohti se laski jonkin verran (Ks. piirros n:o). Kuopan pohjoiskulmasta löytyi em. kiveyksen lisäksi n. 40 cm korkeammalla oleva epätasaisempi kiveys. Kiveykset olivat rikkoutuneet pohjoiskulmassa ilmeisesti kulkevan putken takia, jossa kohdassa n. 50 cm levyisellä kaistalla oli runsaasti tiiliä ja tiilenpaloja. Kuopassa oleva maa oli multapitoista hiekkaa ja soraa.

Löytöjä:

Lasinpaloja, lasipullon pohja (halk. 3 cm).

Keramiikkaa, ruskeaksi ja keltaiseksi maalattua.

Rautanauloja 3 kpl.

Valokuvattu, liite 15, 16 ja 17, piirrokset n:ot 10, 11 ja 12.

Viemärikaivaus lääninvankilan pihalla

Jakso kaivosta C kaivoon M (ks. suunnittelupiirustus)

Kaivaukset aloitettiin toukokuussa 1969 kaivamalla koneella koekuoppia kaivojen kohdalle C, D (siirretty suunnitellusta paikasta) sekä M, joka sijaitsee suunnitellusta paikasta kymmenkunta metriä luoteeseen.

Kaivon C kohdalle kaivettiin hieman yli 2 m syvä kuoppa, jolloin todettiin, että maakerrokset tähän syvyyteen asti olivat pelkkiä täytekerroksia, joissa oli pinnalla hiekan ja mullansekaisia kerrostumia, syvemmällä savivoittoista täytemaata, jossa myös tiilen- ja laastinpalasia. N. kahden metrin syvyydellä maan pinnasta oli runsaasti tiilenkappaleita (n. 9 cm paksuja) sekä laastikokkareita halkaisijaltaan 20-30 cm. Hieman yli kahden metrin syvyydessä kuoppaan tuli runsaasti vettä ja kaivaus lopetettiin.

Kaivon D kohdalla maa oli vielä jäässä, siihen kaivettiin vain n. 50 cm syvä kuoppa, maakerrokset: Soratäyte 10 cm, sen alla mukulakiveys ja soravoittoisia täytekerroksia.

Aidan kulmauksen kohdalla kaivettiin n. 230 cm syvä kuoppa. Tähän syvyyteen asti oli niinkään pelkkää täytemaata, joka tässä oli huomattavan multapitoista, erityisesti pinnassa oli n. 50 m nurmikkomultakerros. Multatäytteessä oli tavanomaisia tiilen ja laastin kappaleita. Tiilet eivät olleet keskiaikaista kokoa.

Kaivon M kohdalle kaivettiin n. 0.70 m syvä kuoppa. Tällä syvyydellä maan pinnasta (tienpinnasta) 1969 oli mukulakiveys, melko ehjä, kivet halkaisijaltaan keskim. 10 cm. Kiviä kaivettiin käsin esiin muutaman neliömetrin verran toukokuussa 1969.

Varsinaiset kaivaustyöt viemäri- ja kaivolinjalla C - M alkoivat 7.7.69. Kaivanto kulkee suoraviivaisesti kaivosta C kaivoon M, ja oli keskimäärin n. 230 cm syvä ja parisen metriä leveä. Samaan ojaan asennettiin viemärin lisäksi

vesijohto ja kaukolämmön putkijohdot. Kaivaus suoritettiin koneella ja ainoastaan viimeistely käsin. Maata ei seulottu.

C:n kohdalle muurin viereen tehtiin toinen kaivo kaukolämpöjohtoja varten. Noin 3 m vankilan muurista (ojan suuntaan mitattuna) alkoi sinertävä savikerros, jonka yläraja kulki melko tasaisesti n. 1 m maan pinnasta ja jossa oli tummempia juovia, jotka aivan ilmeisesti olivat peräisin palaneesta lannasta. Savikerros jatkui ojan pohjaan saakka. Ojan pituussuunnassa savikerros jatkui selvänä n. 11 metriä, jonka jälkeen täyte muuttui hiesu-pitoisemmaksi ja kellertäväksi.

Lukuunottamatta niitä kohtia joissa viemäri linja kulki nurmikon poikki näytti koko ajan olevan päälimmäisenä vajaan metrin verran, jossakin hieman ohuempi kerros soravoittoista täytettä, jossa vähän tiili- ja laastijuovia. Yhtenäistä ja ehjää mukulakiveystä ei näkynyt tällä puolella lääninvankilan rakennusta, sitä oli ainoastaan kaivo D:n kohdalla. Sorakerrostumien alla oli koko ojan syvyydeltä hiesuvoittoinen täyte, jonka savipitoisuus alaspäin mentäessä kasvoi. Tässä kerroksessa ei ollut erityisiä kerrostumia, täytteen seassa oli paikoin tiilien ja laastin palasia. Ojan pohjalla, n. 230 cm maan pinnasta alas, maaperä oli huomattavan savipitoista ja liejuis-ta. Täytteessä ei ollut ns. kulttuurimaa juovia, sen sijaan muutamia yksit-täisiä eläinten luita.

Kaivannon toinen reuna sivusi aivan läheltä lääninvankilan rakennuksen kaak-koisnurkkaa. Noin 2.50 m tästä nurkasta ojan pituussuunnassa alkoi kulttuu-rikerros, joka oli n. 2 m syvyydellä maan pinnasta ja n. 30 cm paksu, ulot-tuen ojan pohjaan saakka. Tämä kerros jatkui koilliseen päin, ja sen pääl-lä oli samanlaista hiesuvoittoista täytettä kuin muuallakin ojan sivustoil-la.

Tässä kulttuurikerroksessa oli huomattavan paljon luita eri eläimistä, myös kalan ja lintujen luita. Edelleen tällä kohdalla oli paljon hiiltyneitä pui-ta (ei liitteessä toisiinsa), tiilenpalasia ja laastia, sekä kerros joka lähinnä muistutti maatonutta tuhkaa (paikoin, n. 5 cm)

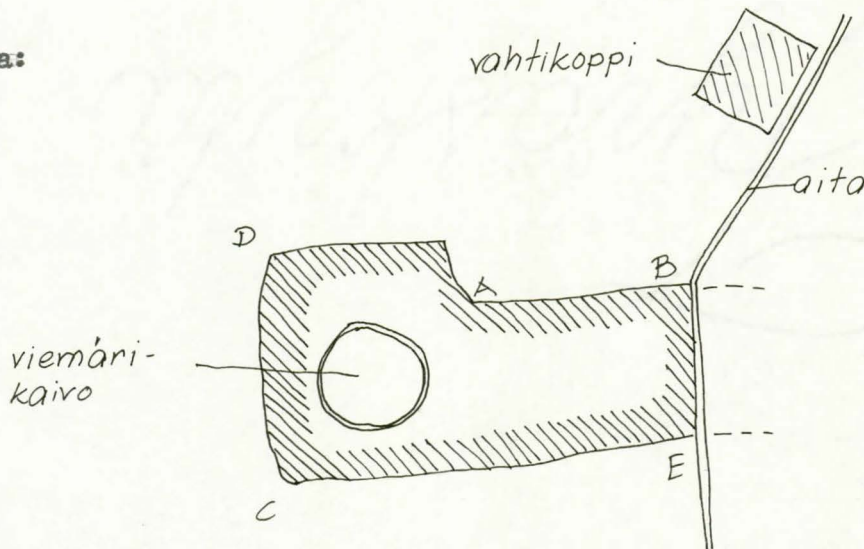
Irtolöytöjä: Lasitetun saviastian reunapala, liitupiipun varren paloja, se-

kä naula (n. 10 cm) ja kaksi raudanpalaa jotka mahd. ovat peräisin kattilasta. Luista, tuhkasta ja yleiskuvasta päätellen kyseessä voisi olla jonkinlainen tunkiopaikka. Eri ainekset eivät muodostaneet kerrostumia vaan olivat täysin sekaisin.

Kerros nousi koilliseen mentäessä, kaivo D:n kohdalla sen yläraja oli n. 180 cm maan pinnasta. N. 3-5 m vankilan aidasta alkoi tumma palokerros, joka jatkui lounaaseen n. 10 m. Kerros oli 3-5 cm paksu ja kulki vaakasuorasti 60-80 cm syvyydellä maan pinnasta. Sen alla ja päällä oli hiekkakerroksia.

Vankilan puolelta aidan alitse jatkuva viemäriöja ulkopihalla. Vaihe II

Pohja:

Jakso A - B: (Maakerrokset ylhäältä alas lukien)

- Hiekkakerros
- N. 60 cm syvyydessä mukulakiveys
- Välittömästi edellisen alla n. 8-10 cm paksuinen tiilenpunainen tiilihietakerros. Tiili hajonnut mureniksi, mutta myös isompia paloja. Seassa jonkun verran soraa.
- N. 10-15 cm paksuinen hiekka- ja sorakerros, jossa keskellä vaaleampi raita.
- N. 4-6 cm paksuinen sorakerros.

- N. 20-28 cm paksuinen hietakerros, jossa myös isompia kiviä (halk. n. 5 cm), laastia ja tiiltä.
- N. 2-9 cm paksuinen musta juova, joka sisältää pääasiassa palanutta puuta. Tämä ja tiilihietakerros eivät nouse niin paljon kuin muut kerrokset aidasta poispäin mentäessä.
- N. 50-60 cm paksuinen, ojan pohjaan asti jatkuva laikullinen hiesukerros. Vaaleanvihreitä ja harmaita läikkiä, isohkoja (halk. 5-10 cm) kiviä, tiilenpaloja, laastia.

Jakso C - D:

- Ylinnä sorakerros
- N. 60 cm syvyydessä maanpinnasta kivikerros, paksuudeltaan n. 20 cm. Ainakin alemmat kivet muodostavat mukulakiveyksen. Kivien välissä soraa.
- N. 20-25 cm edellisen kerroksen alareunasta alaspäin toinen mukulakiveys, joka kiertää erittäin selvänä kuopan ympäri, paitsi lähellä aittaa, josta se puuttuu. Kerroksen paksuus n. 5 cm.
- N. 40-50 cm edellisestä alaspäin tiili- ja kivikerros. Tiilenpaloja myös irrallaan kerroksen ylä- ja alapuolella. Kerroksen paksuus vaihtelee 8-50 cm.
- N. 10-40 cm paksuinen palokuova.

Aidan lähellä multapitoista täytettä n. 2,5 m.

Kerrosten absoluuttiset korkeudet jaksolla C - E:

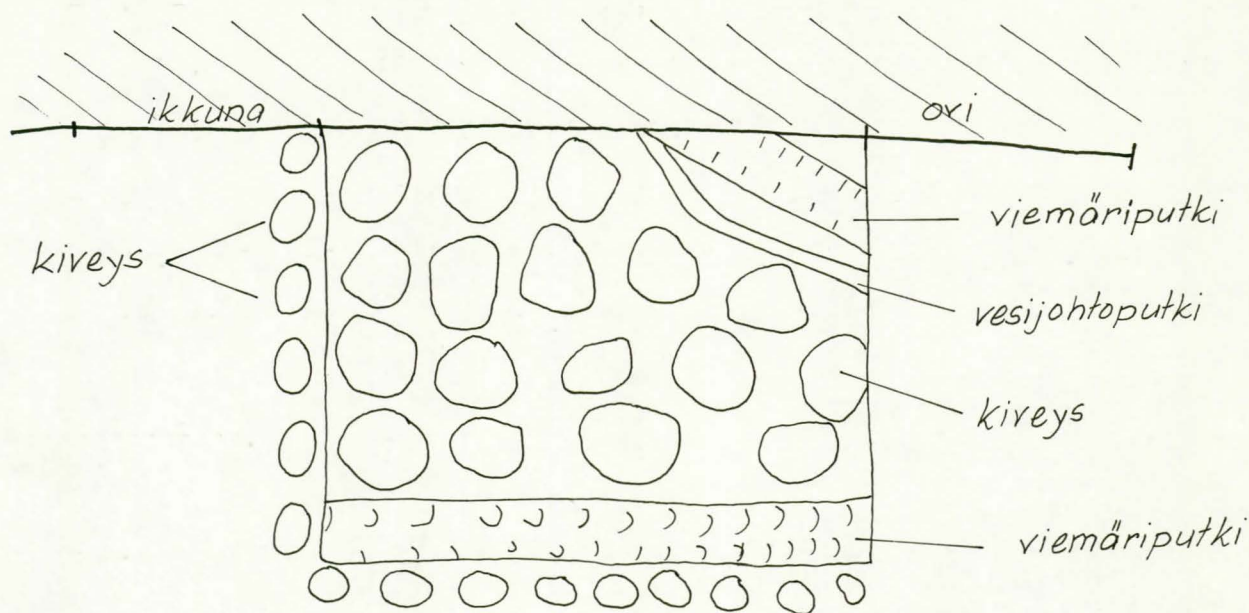
- Maanpinta 85,60
- Ensimmäinen kiveys 84,82
- Toinen kiveys 84,56
- Tiilikerroksen alku 83,93
- Tiilikerroksen loppu 83,82

Korkeudet merkitty piirrokseen, ks. liite 18. Ks. myös liitteet 19 ja 20 (mittauspiirrokset kuultopaperilla)

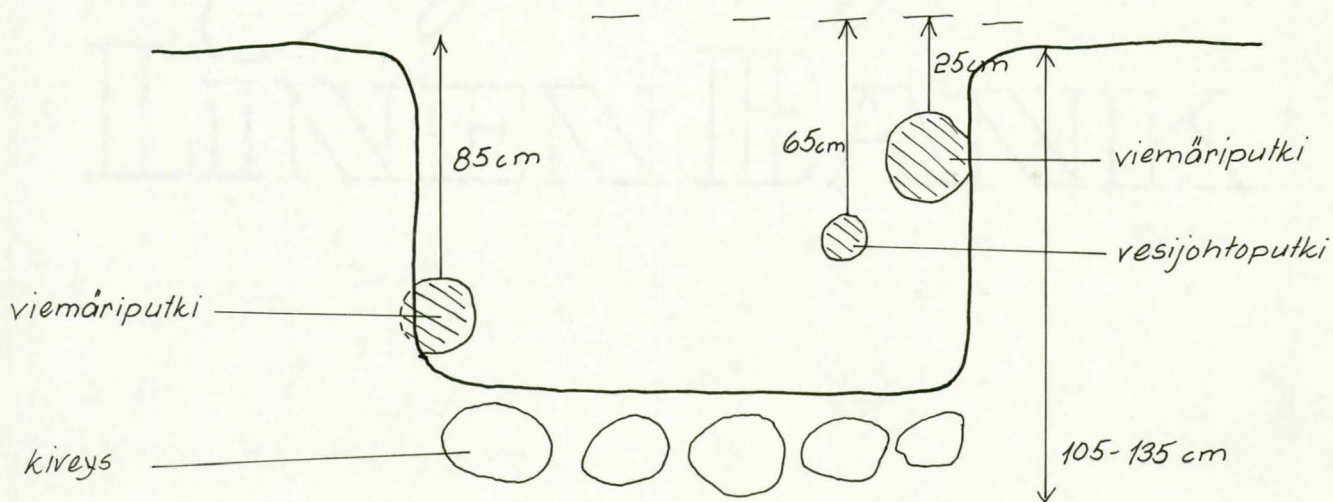
LIITE 2

Piirros no 1

II kuoppa, pohja

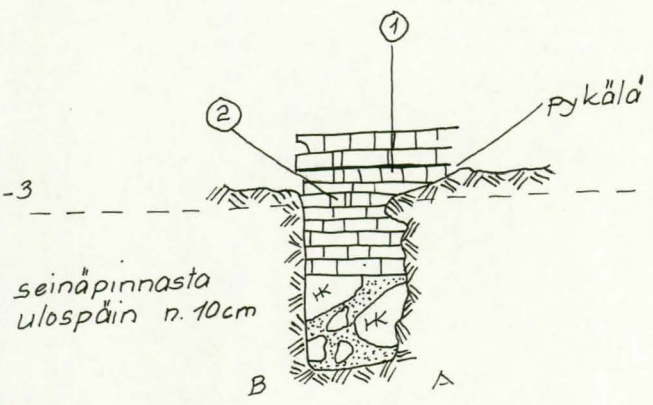
II kuoppa, poikkileikkaus

LIITE 3

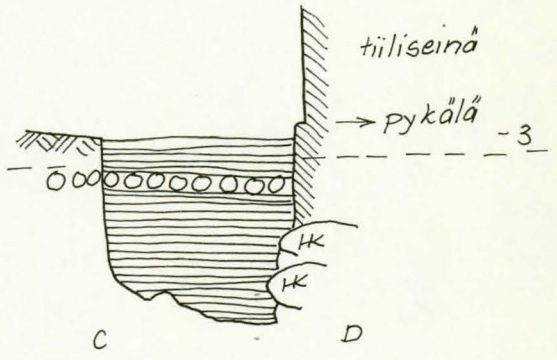
Piirros no 2

II kuoppa MK 1:50

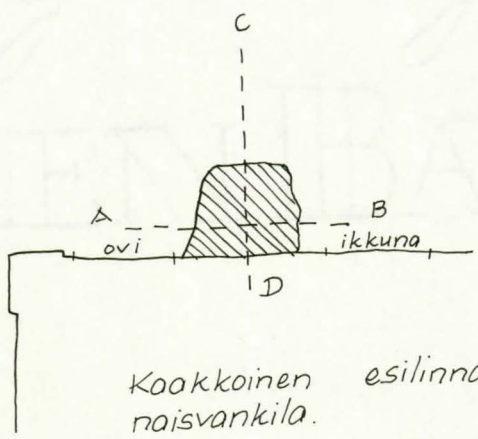

Leikkaus A-B

- ① 27 x 11,5 x 6,5
- ② 8 x 12 x 6,5

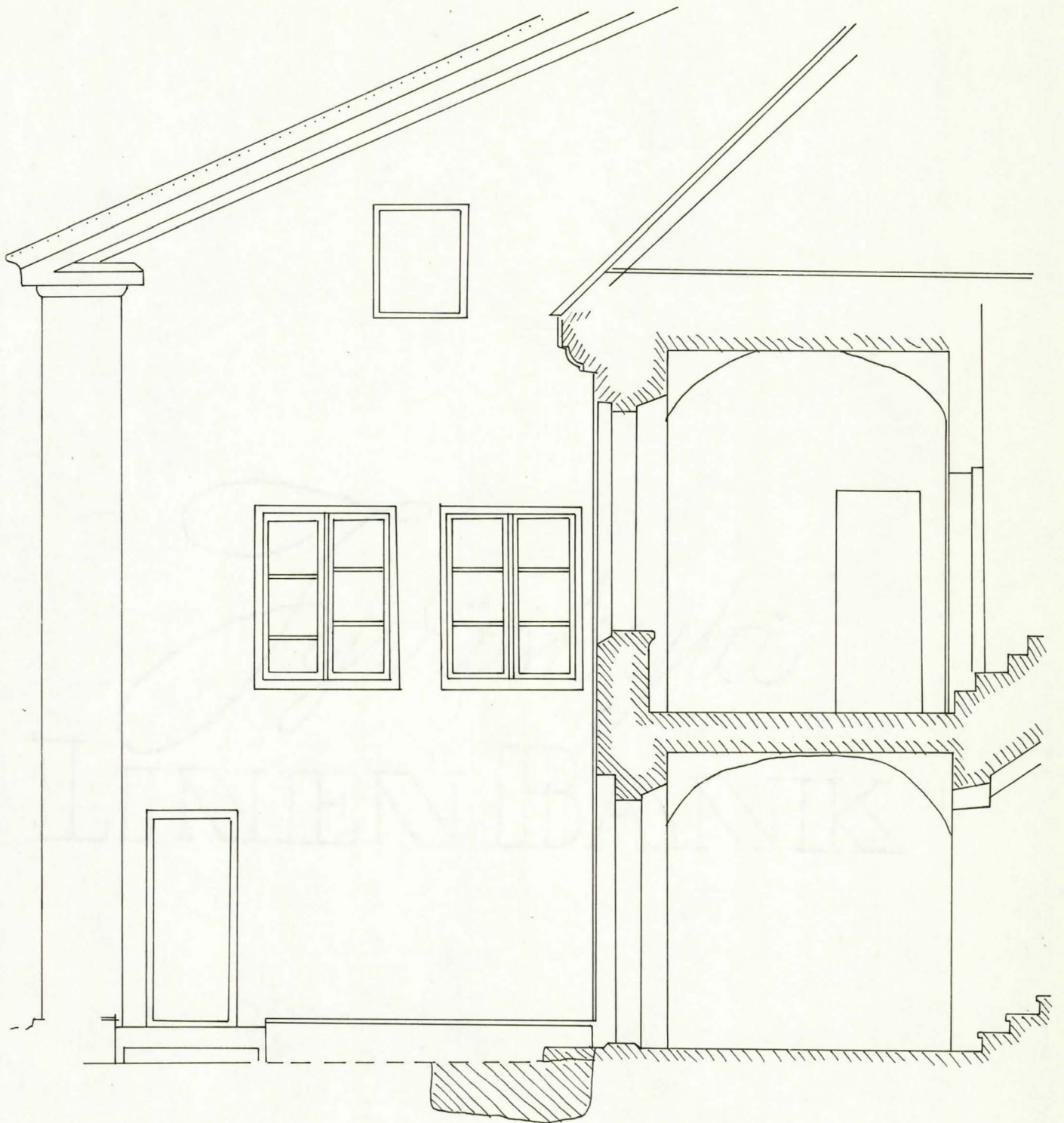

Leikkaus C-D

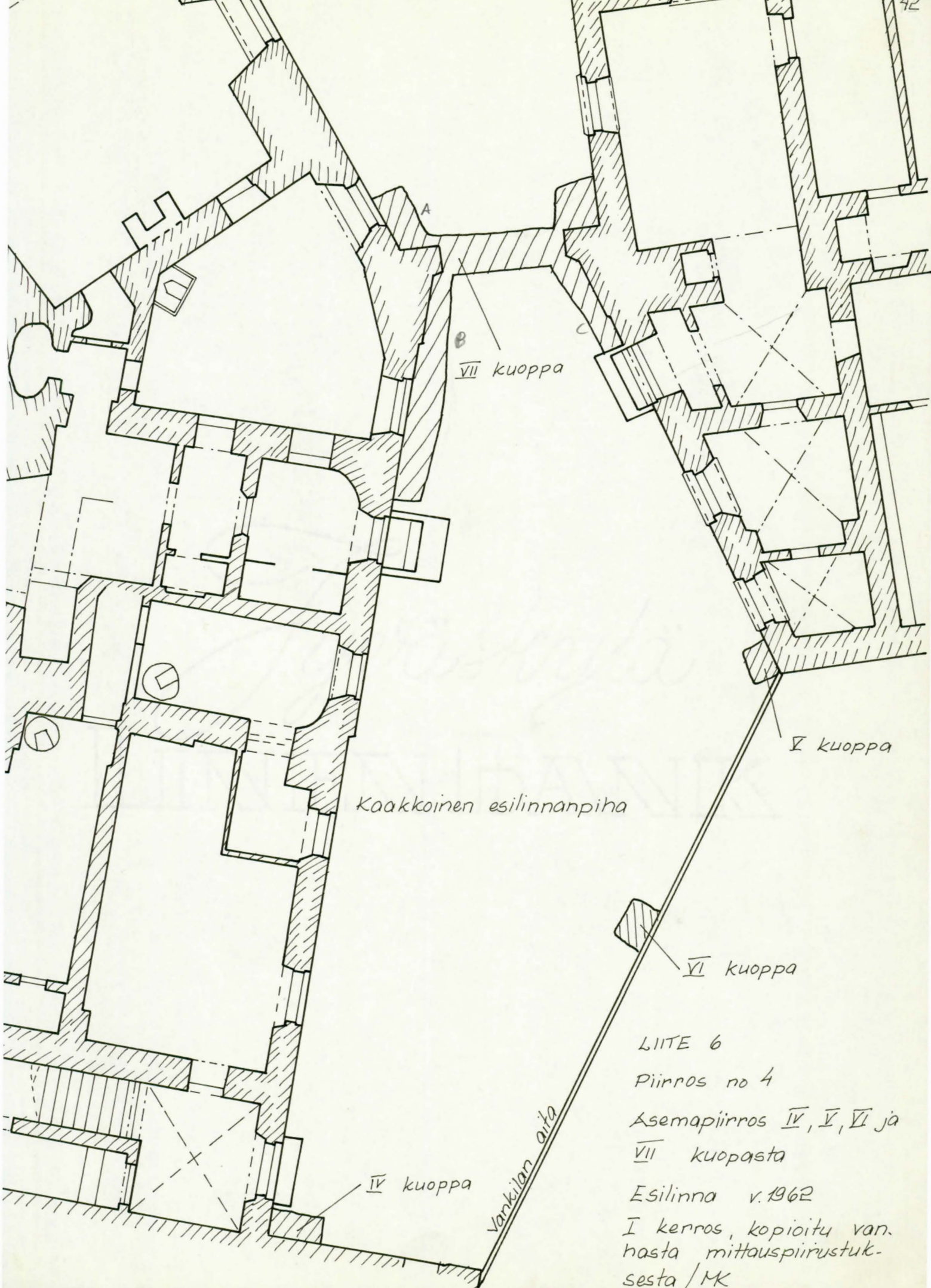

Pohja

Kopioitu R. Peltosen mittauspiirustuksesta / MK

Esilinna, porttitorinrakennus
Kopioitu vanhasta mittauspii-
rustuksesta /MK
1:50

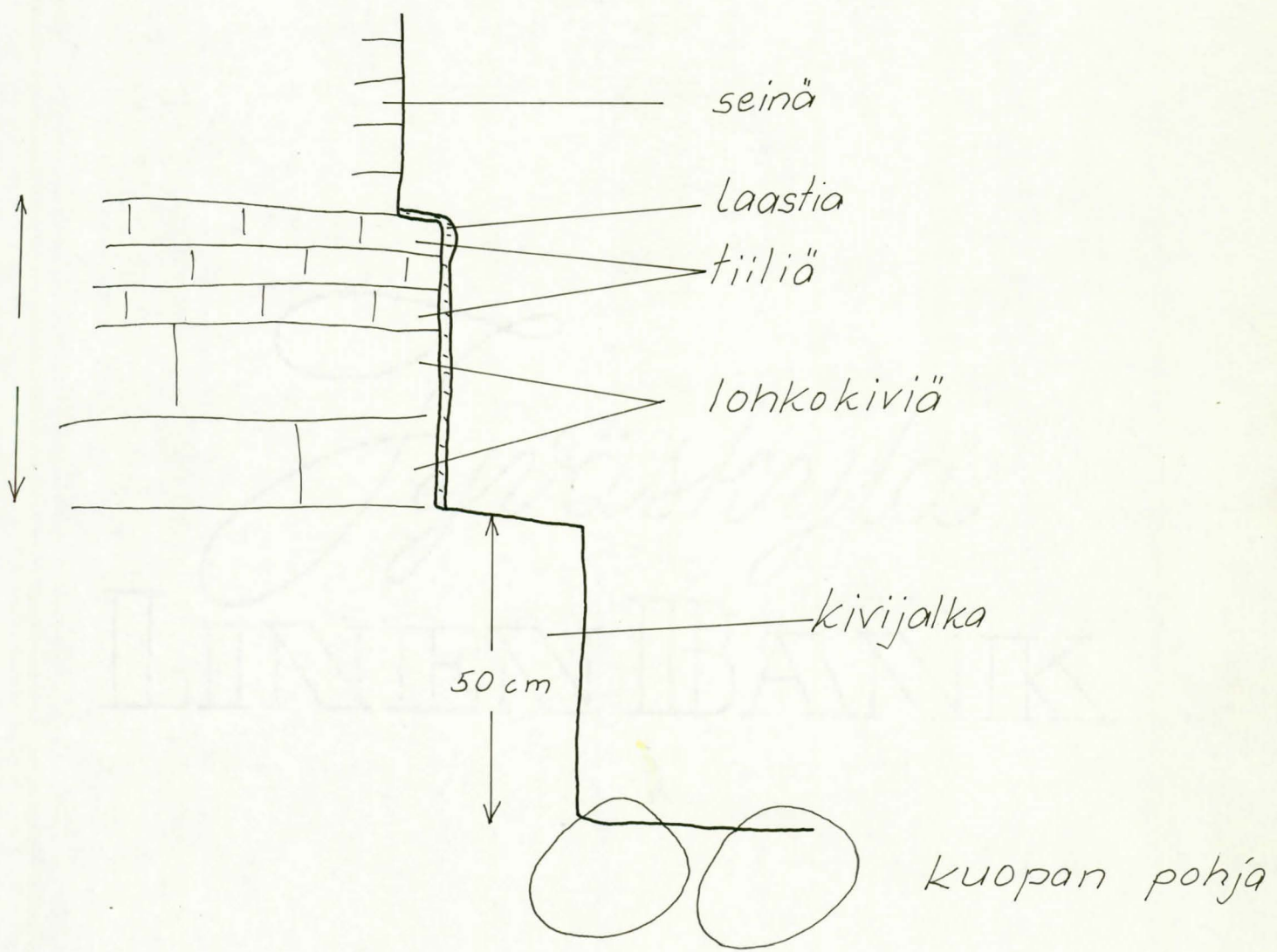
LIITE 6
 Piirros no 4
 Asemapiirros IV, V, VI ja VII kuopasta
 Esilinna v. 1962
 I kerros, kopioitu vanhasta mittauspiirustuksesta / MK

LIITE 8

Piirros no 5

√ kuoppa

(ei mittakaavassa) /MK

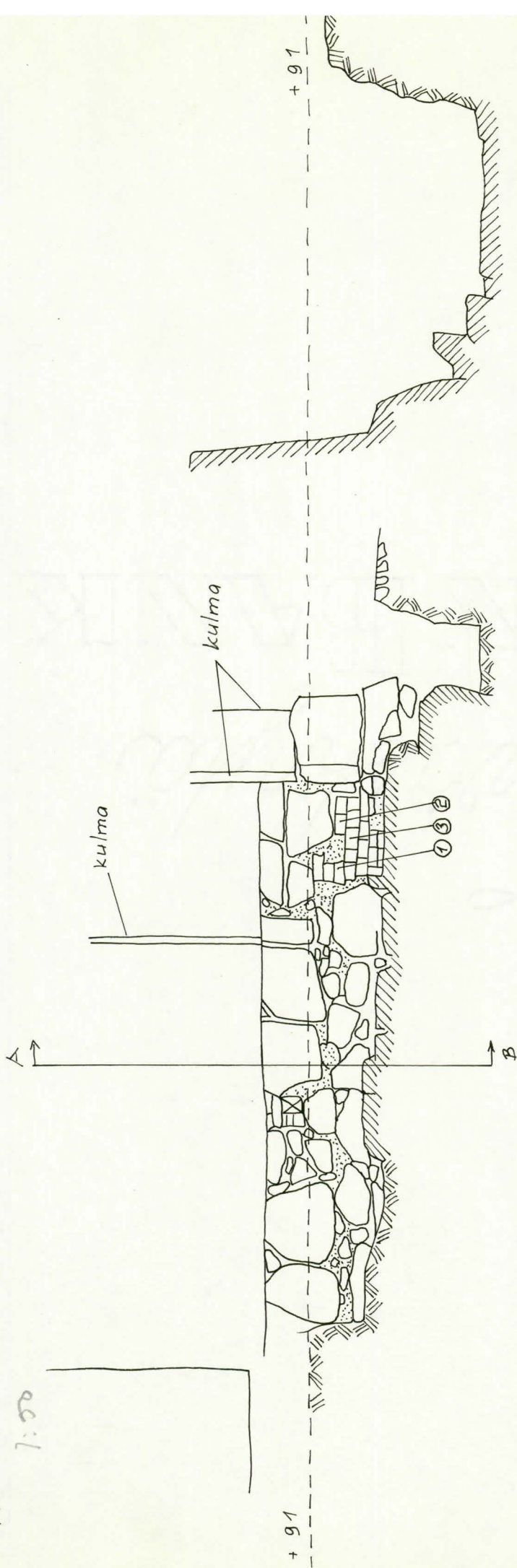

LIITE 11

Piirros 6

MK 1:20

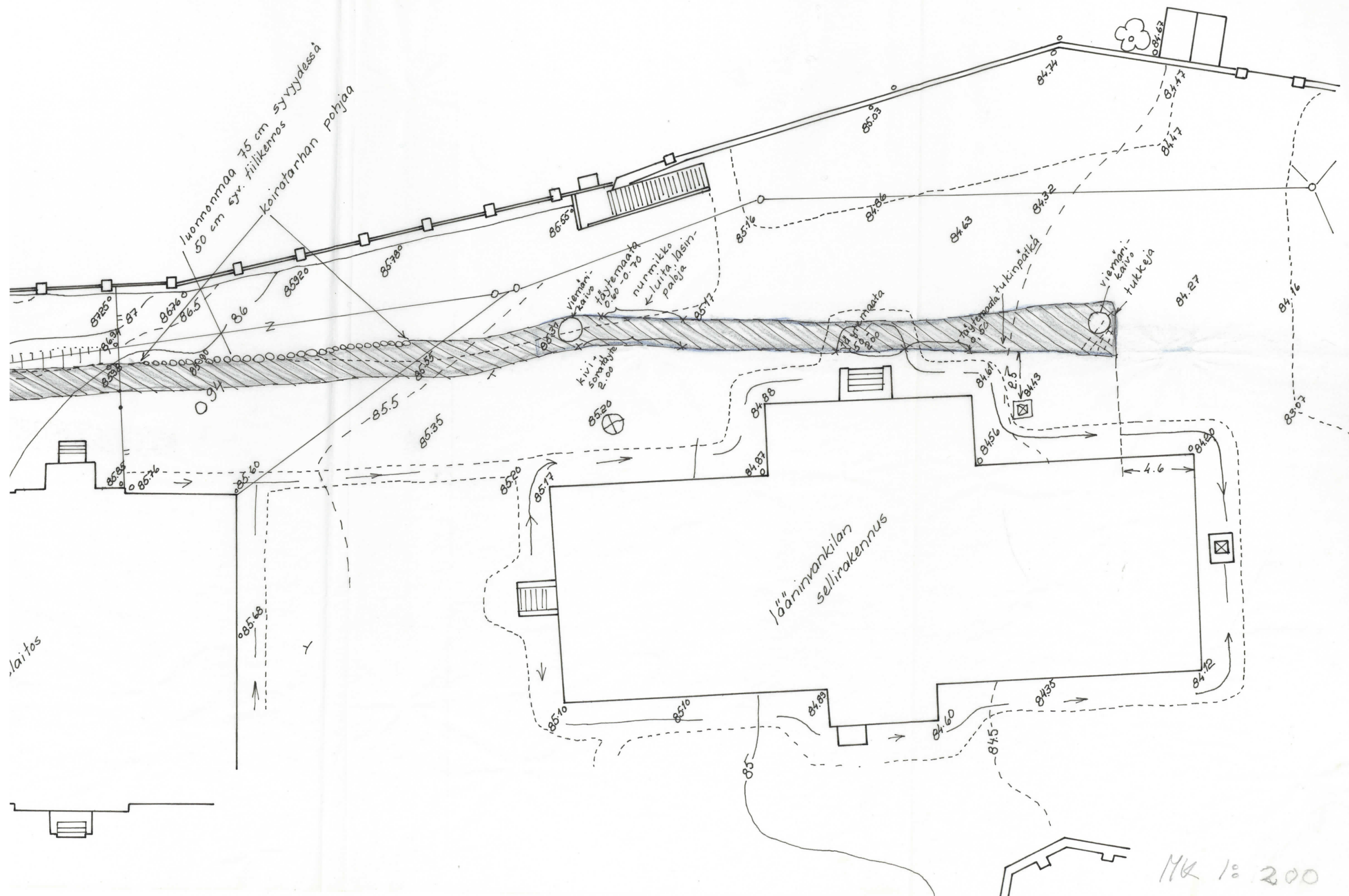
7:50

Leikkaus A-B

- ① 32 x 17 x 9,5
- ② 8 x 16 x 9,5
- ③ 8 x 16,5 x 9,5

Kopioitu R. Peltasen
mittauspiirustuksesta/MK

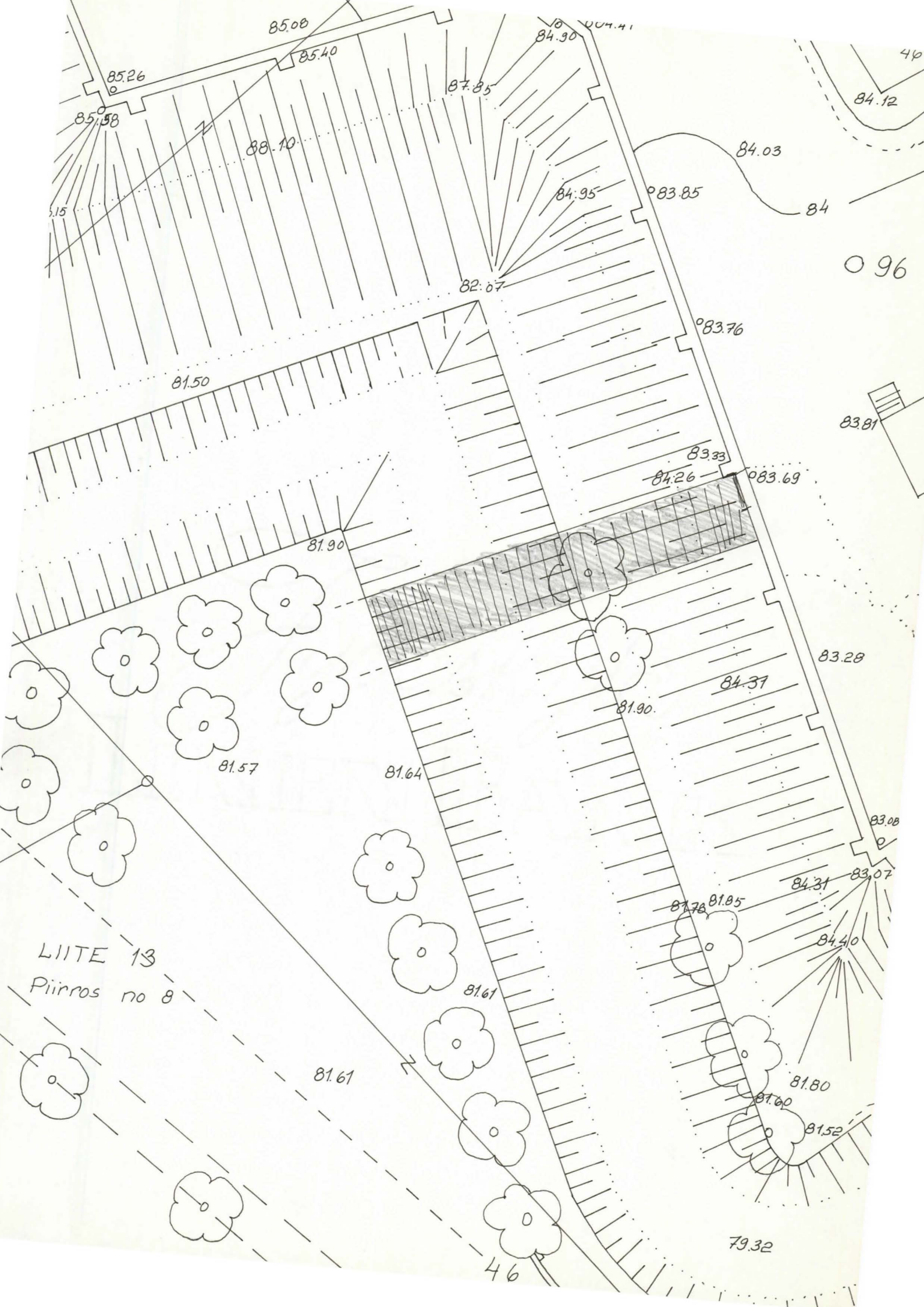
luonnonmaa 75 cm syvyydessä
50 cm syv. tiilikernos
koiratarhan pohjaa

viemäri-kaivo
täytemaati
nurmikko
kivi-sora täyte
2.00

lääninvankilan
sellirakennus

viemäri-kaivo
tukkeja

MK 1:200

LIITE 13
Päärros no 8

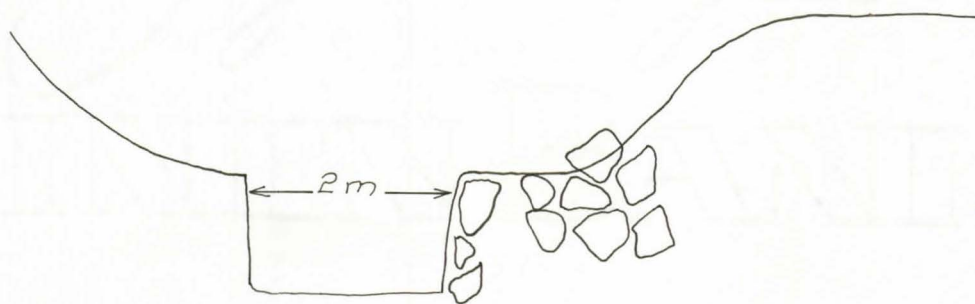
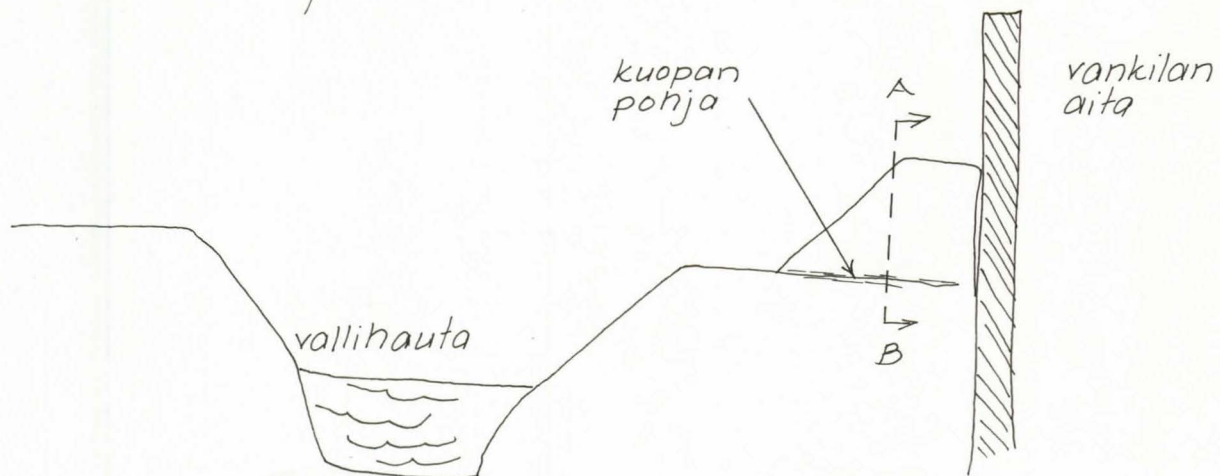
96

46

79.32

LIITE 14

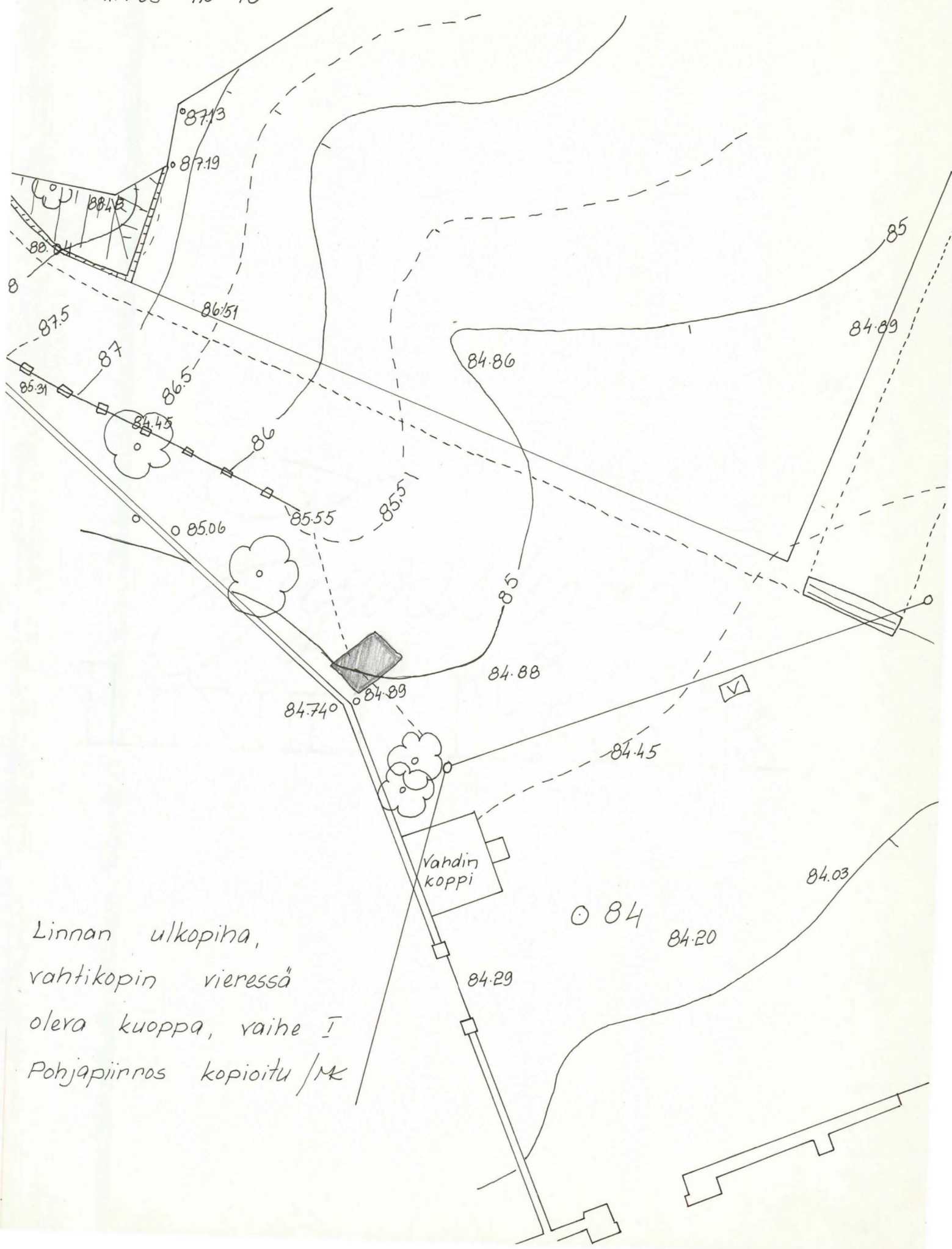
Piirros no 9

Kaavakuvat vallihaudan
kaivauksesta / MK

Leikkaus A - B

LIITE 15

Piirros no 10

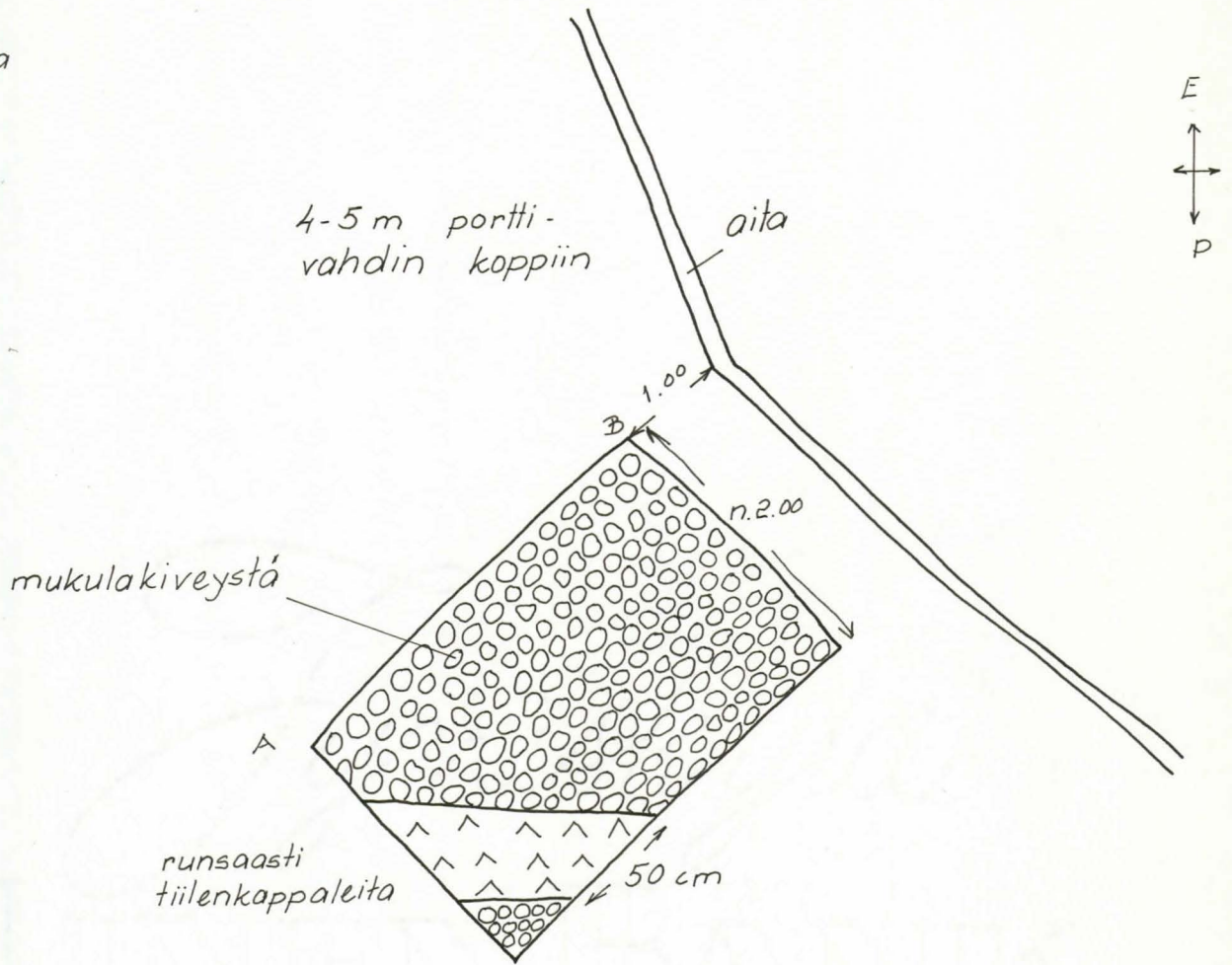
Linnan ulkopihna,
 vahtikopin vieressä
 oleva kuoppa, vaihe I
 Pohjapiirros kopioitu /MK

Piirros no 11

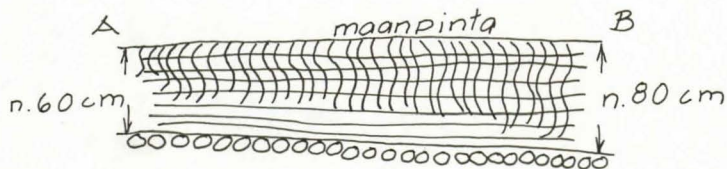
Linnan ulkopihalla vahtikopin vieressä oleva kuoppa /MK

Vaihe I

Pohja

Leikkaus A - B

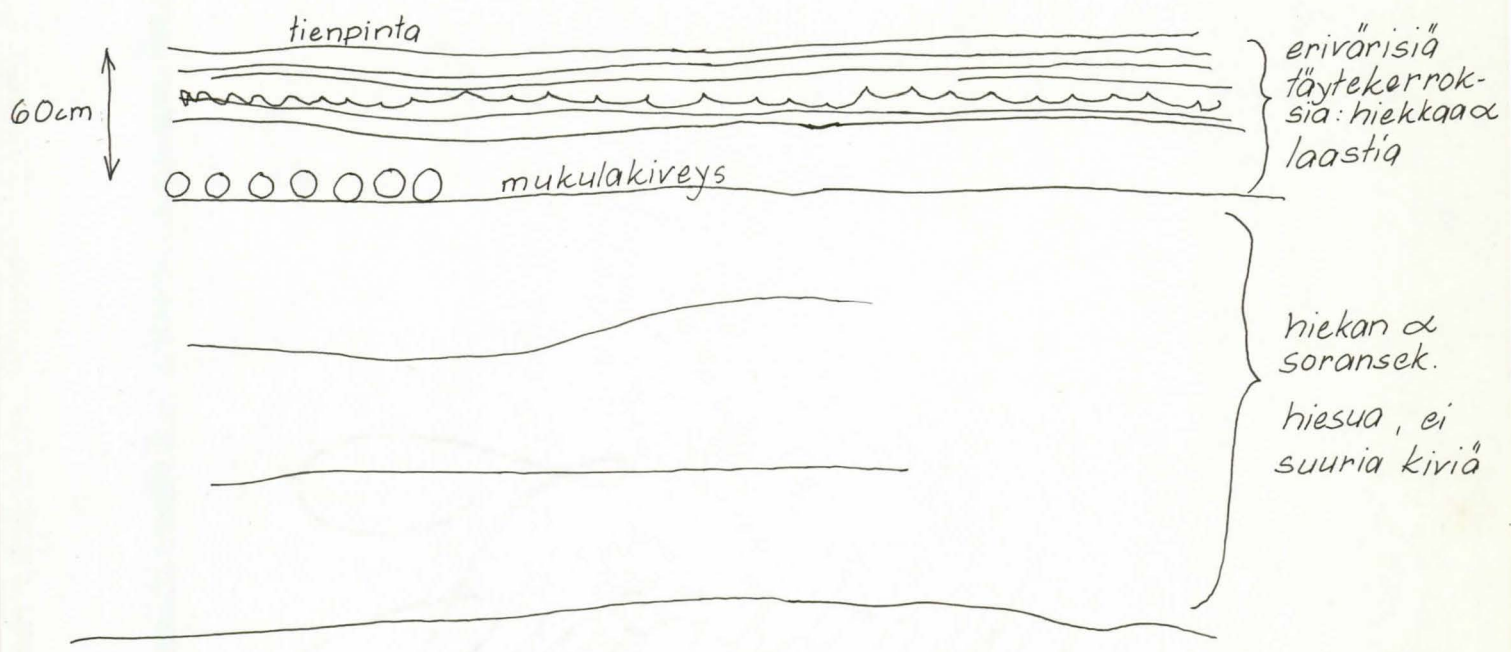

LIITE 17

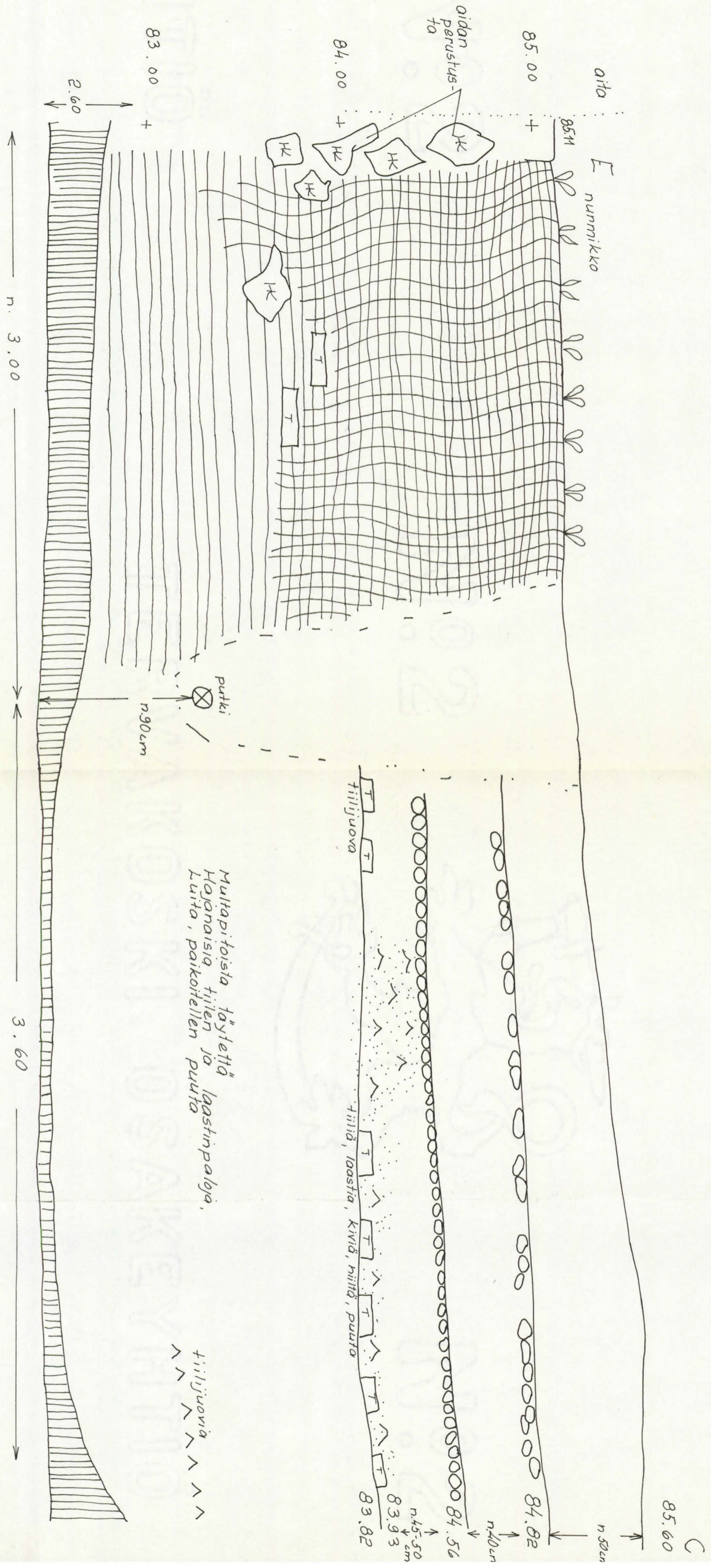
Piirros no 12

Linnan ulkopihalla, vahtikopin vieressä oleva kuoppa / MK

Vaihe I

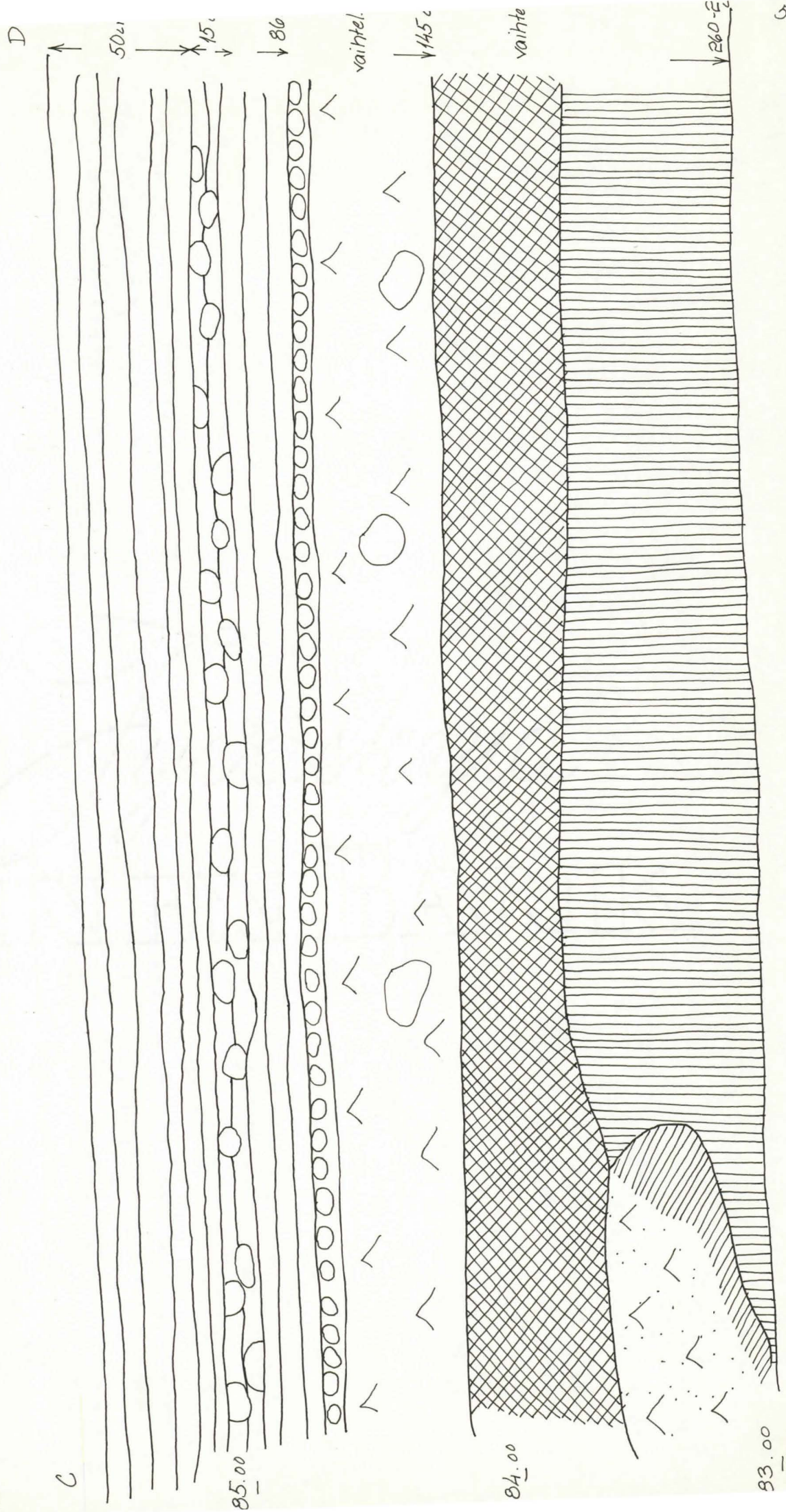
LIIITE 18
 Piirros no 13
 Esilinnan ulkopuolella
 Vaihe II leikkaus E-C
 MK 1:20 / MK

Multapitoista täytettä
 Hajanaisia tiilien ja laastinpaloja,
 Luita, paikottellen puuta

tiilisuora
 ^ ^ ^ ^ ^ ^

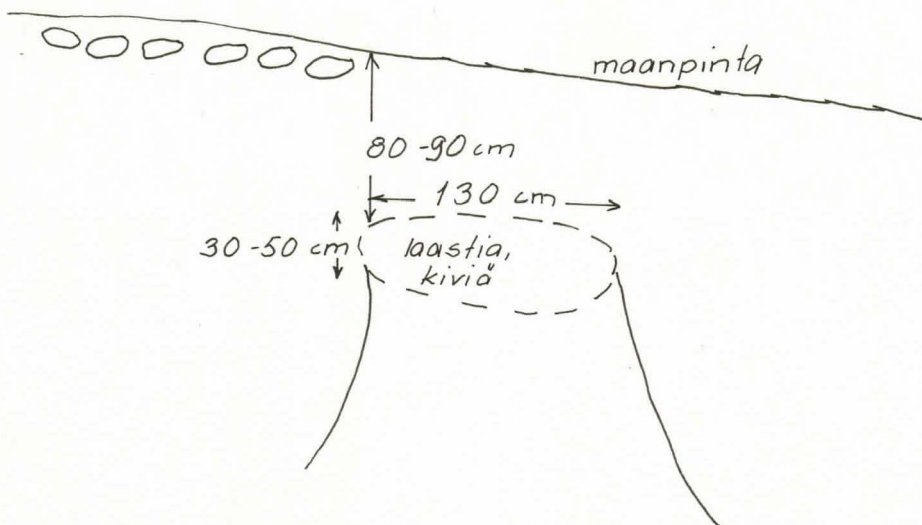
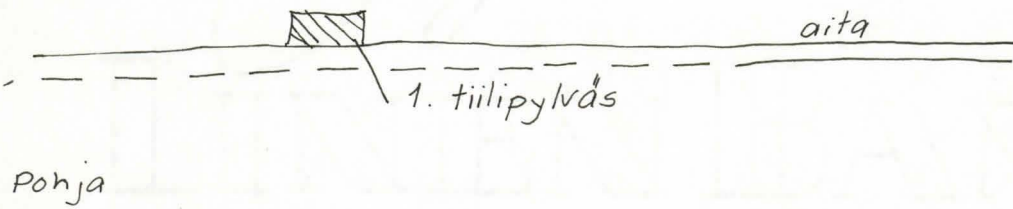
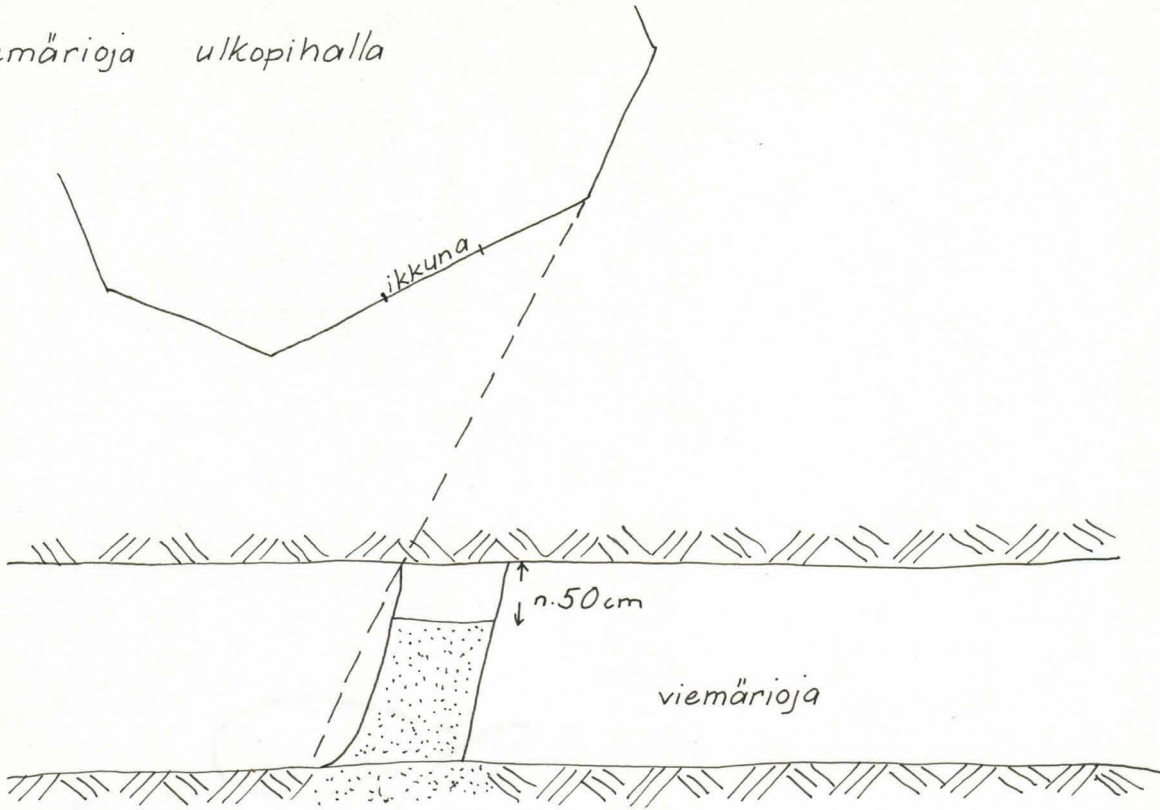
LIITE 19
 Piirros no 14
 Esilinnan ulkopinta, vaihe II
 Leikkaus C-D MK 1:20 / MK
86.00

LIITE 21

Piirros no 15

Viemärioja ulkopihalla

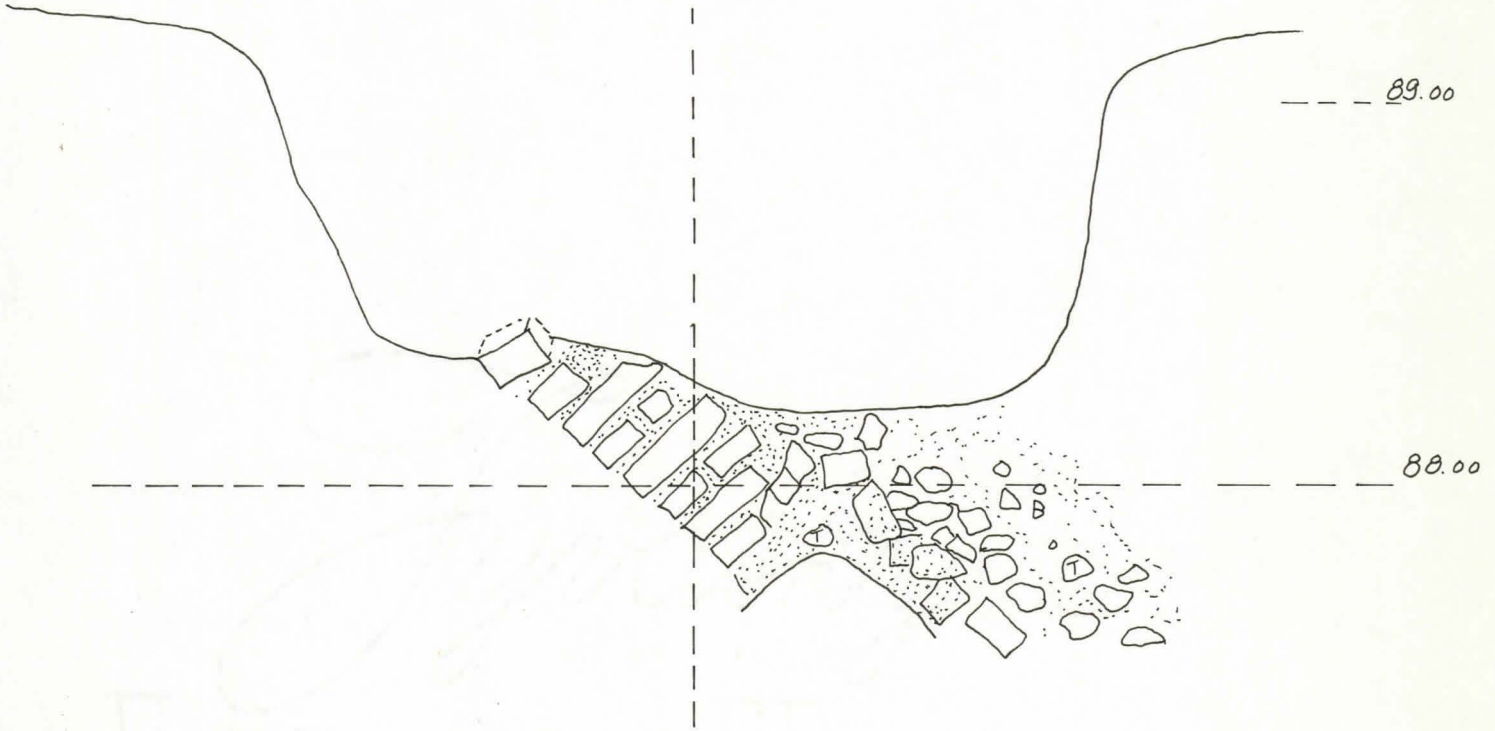
Leikkaus

mittasuunnitelma

LIITE 22

Piirros no 16

MK 1:20

R.K. - M.K.

1875

PHOTO

No. 2

No. 2

Ulkoisen esilinnan eteläosa

Elokuu 1969

Rainer Knapas

ULKOISEN ESILINNAN ETELÄOSA

Viemäri-, vesijohto- ja kaukolämpökaivaus, jakso M-N

Kaivettu koneella elokuussa 1969. Kaivanto on kaakkois-luode-suuntainen ja kulkee koko ajan tien kohdalla, joka johtaa päävartiorakennuksen lounaiskulman ohi.

Kaivannon pituus on 36 m, kulku samoin kuin kaivot merkitty viemärisuunnitelmaan (kartta 1:500).

Kaivannosta piirretty pitkittäinen maaleikkaus, katsottuna koilliseen (pituuskaava 1:50, pystykaava 1:25) sekä pohja (1:50).

Kaivanto on keskimäärin n. 2 m leveä ja 3 m syvä, kaivannon pohja seuraa suunnilleen maan pintaa. Maasto on jyrkästi luoteeseen nousevaa, 36 m:n matkalla maan pinta nousee lähes 5 m. Nousu on tasaista, kaivannon kaakkoispäässä maan pinta on tasolla + 85.20, luoteispäässä + 89.70.

Ylimpänä kerroksena koko kaivannon alueella oli sorakerros (tienpinta), jonka paksuus vaihteli 5 cm (luoteispää) ja 35 cm (kaakkoispää) välillä. Tämän alla myös koko alueella mukulakiveys, osittain yhtenä, osittain kahtena kerroksena (ks. pitkittäisleikkaus).

Kaivannon luoteista osaa lukuunottamatta mukulakiveyksen alla oli 20-40 cm täyterroksia: hiekkaa, soraa ja hiesua. Kaakkoispäässä oli kaksi kiveystä päällekkäin, välissä 40-50 cm täytettä.

Luonnonmaa (moreeni) nousee tasosta + 83.00, n. 11 m kaivannon kaakkoispäästä, tasoon + 89.70 luoteispäässä. Luonnonmaan pinnassa on lähellä luoteispäätä "tiilimuurin kohdalla syvä notkokohta, ilmeisesti keinotekoinen.

Luonnonmaan päällä oli eri paksuisia täyte- ja kulttuurimaakerroksia.

Täyterrokset nousevat ja ohenevat luoteeseen päin.

Kaivannon koillinen sivu:

Kaivannon kaakkoispäässä erottui kaksi selvää, paksua kerrostumaa, jotka hiepolveillen jatkuivat yli keskikohdan:

Alemman mukulakiveyksen alla alkoi voimakkaasti punerva tiili-, laasti- ja hiesupitoinen kerrostuma. Tämän kerroksen yläosassa oli runsaasti suurempia

tiilen ja laastin palasia. Kokonaisia tiiliä ei ollut.

Tämän alla oli tumma multavoittoinen kerros, joka sisälsi myös tiilen- ja laastinpaloja, lisäksi luita, hiiltä ja muita orgaanisia aineita. Punertavaa "tiilisoraa" ei esiintynyt.

Tämän alla oli kaakkoispäässä hiesukerros, jossa tasolla + 83.10 - 83.50 n. 4,5 m pitkä palokuova, jossa myös oli luita ja tiilenpaloja sekä kiviä. Toisen palokuova hiesutäyhteessä oli kaivannon keskivaiheella, alkaen tasosta + 84.50 ja päättyen tasoon + 85.30, n. 3,5 m pitkä. Tässä oli hiilikerroksen alla kerrostuma, jossa oli hiekkaa, laastinpaloja ja kalkinjyviä.

Luonnonmaa oli kovaa keltaisenruskeaa tiivistä moreenia, jossa enimmäkseen oli vain pieniä, alle 20 cm läpimittaisia kiviä.

Kaivannon lounaissivu:

Kokonaiskuva on sama kuin edellä selostetulla koillisella sivulla, täytekerrokset ovat samat ja nousevat myös luoteeseen päin. Kuitenkin vastaavat maakerrokset ovat tällä sivulla hieman alempana kuin vastakkaisella, koillisella sivulla.

Kaivannon luoteispäässä lounaissivu ei tavoita pohjamoreenia, vaan ojan lounaissivu muodostuu tällä kohdalla tiepenkereen tukikivistä, jotka samalla ovat perustana vankilan aidalle ja sen tiilipilareille. Näiden lohkottujen kivien alla, alkaen n. 1,5 m syvyydestä maan pinnasta on ojan pohjaan saakka kerrostumia, jossa on runsaasti laastin- ja tiilenpaloja sekä multavoittoisia maalajeja.

Luonnonmaa laskee suunnassa lounainen - koillinen ojan kohdalla hyvin jyrkästi, 2 m matkalla tasosta + 89.70 (ojan koillisreuna) tasoon + 86.50 (ojan lounaisreuna).

Moreenin ja täytekerrosten raja näkyy selvästi kaivannon luoteispäässä. Heti moreenin päällä on n. 30 cm paksu kerros tiilen- ja laastinpaloja, joka seuraa luonnonmaata.

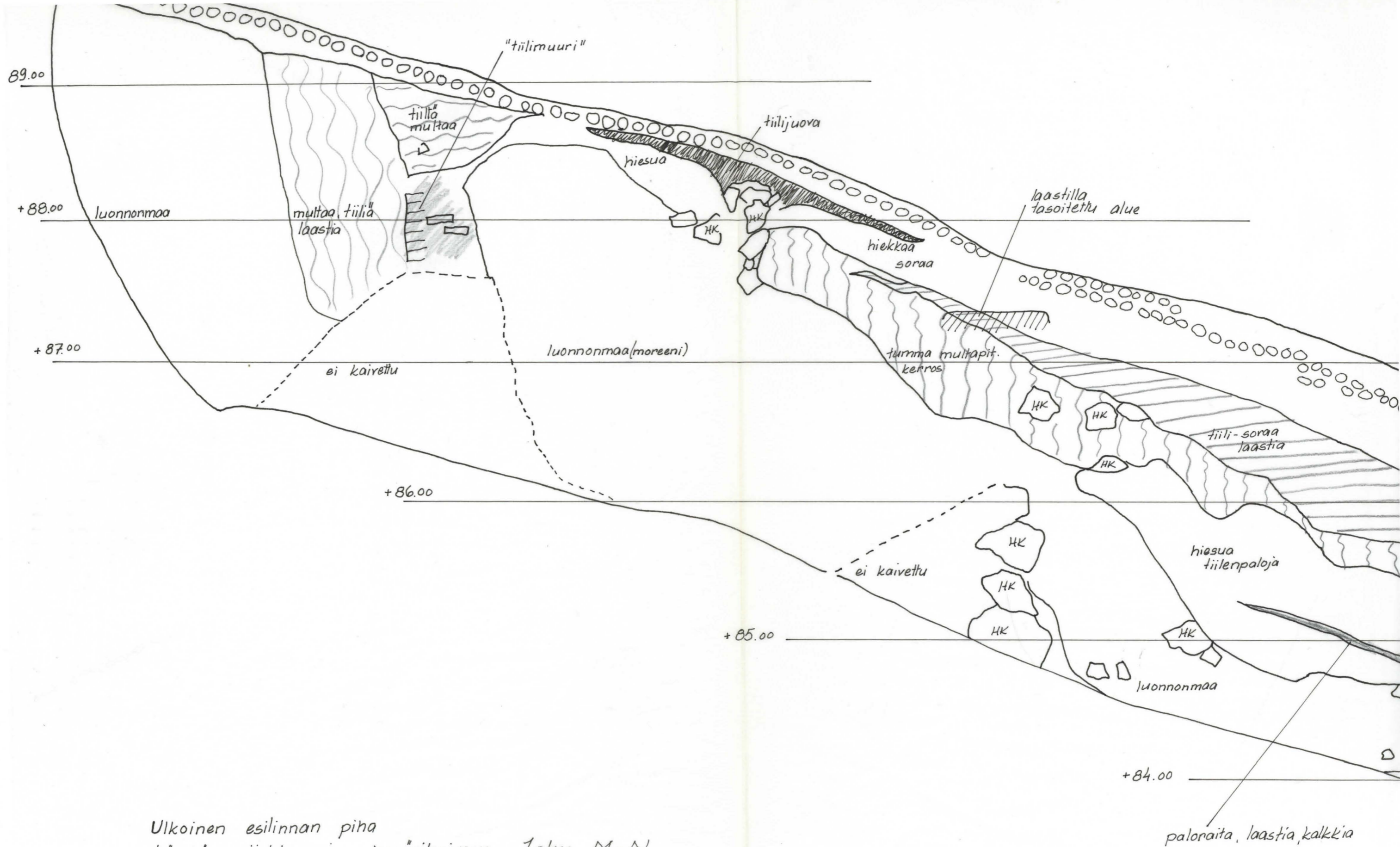
Kaivanto rajoittuu osittain lounaisreunastaan betonipengerrykseen. Tämän alla on louhittuja perustuskiviä, halkaisijaltaan 30-50 cm, n. 1-1,5 m maan pinnasta alaspäin. Kivien alla on epämääräinen multapitoinen kerros, jonka alla

hiesuvoittoinen luonnonmaa.

Kaivannon lounaissivulla, keskikohdasta hieman luoteeseen oli yli neliömetrin suuruinen laastilla tasotettu alue. Laastin seassa ei ollut tiiliä. Se oli 10-30 cm paksuna kerroksena, valettu kiviröykkiön päälle, jonka kivistä osa oli luonnonkiviä. Laasti ei ulottunut kaivannon toiseen reunaan asti. Laasti oli vaaleata, hiilipilkkuihin hyvin säilynyttä ja lujaa. Sen yläpinta oli tasolla + 87.35. Laasti purettiin kokonaan.

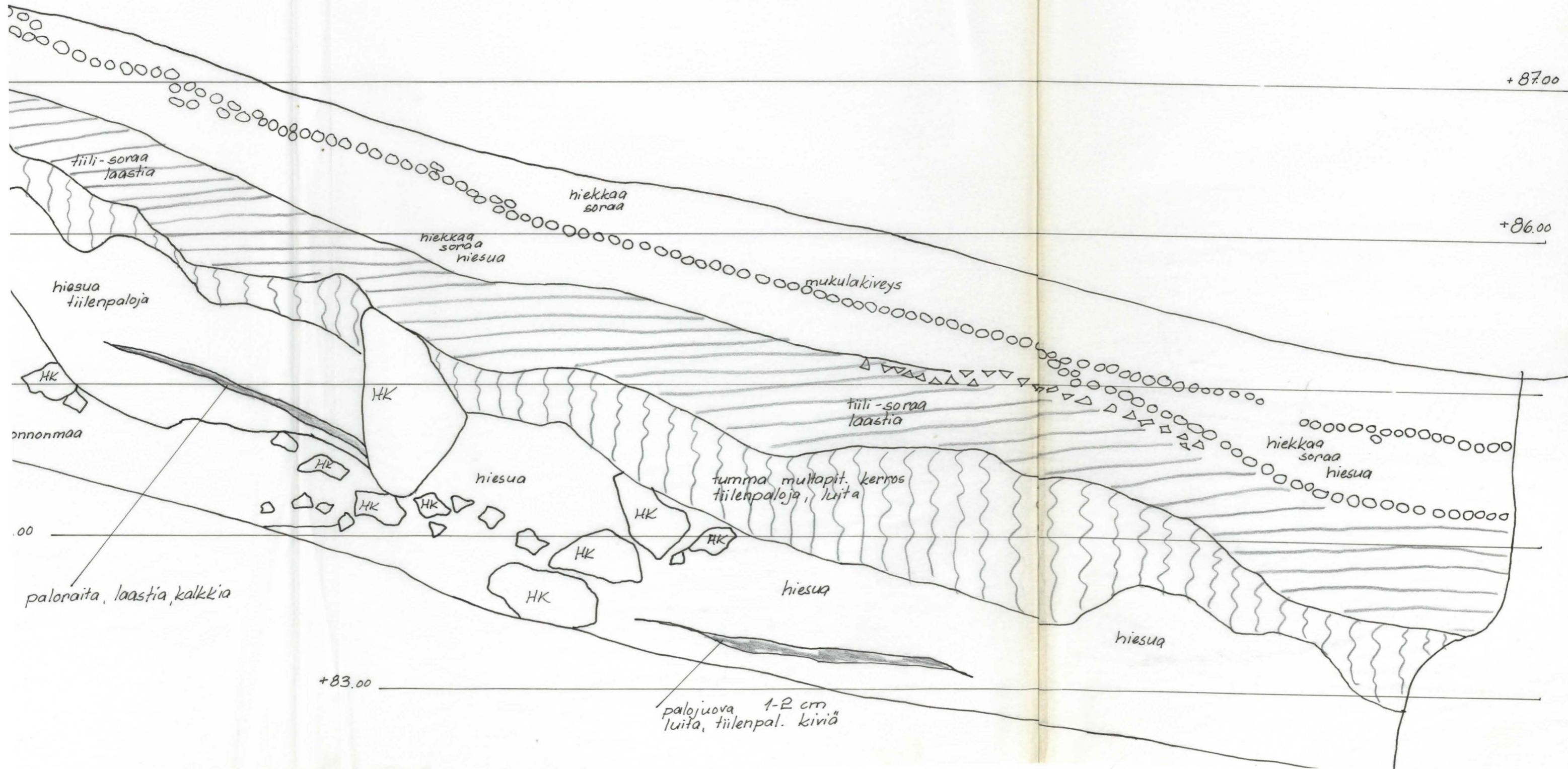
Kaivannon keskellä, keskikohdasta hieman luoteeseen oli tiilimuuraus, jossa oli n. 45 asteen kulmassa ojan poikki kaatunut tiilimuuraus, joka muistutti pilaria. Tiiliä oli ehjänä irrallaan sekä säännöllisessä limityksessä (ks. mittauspiirustus). Laasti hiilipitoista, tiilet keskimäärin yli 30 cm pitkiä (30,5-31 cm), 13,5-14 cm leveitä ja 8-8,5 cm paksuja. "Tiilipilarin" alapää oli tasolla + 87.70, yläpää tasolla 88.30.

Tämän muurauksen kohdalla ojan lounaisreunalla oli samalla korkeudella toinen, kuudesta tiilestä muodostunut muuraus. Tämä oli myös vinottain maassa ja peräisin jostakin toisesta paikasta, se oli täysin irrallaan. Tiilien ja saumojen pinnassa oli 3-4 mm tasaista vaaleata rappausta. Tämän ympärillä ja alla oli mullan, tiilen- ja laastinpalojen muodostama tumma maakerros.

Ulkoinen esilinnan piha
 Lämpö, vesijohto- ja viemärikaivaus. Jakso M-N

Maaleikkaus, kats. koilliseen Pituusk. 1:50, Pystykaava 1:25
 Elokuu 1969
 R. Knapas, M. Koskimies

AKOSKI OSAKEYHTIÖ

N:o 2

1969

H u o n e 1 6

Kaakkoisseinän ikkunat

Rainer Knapas

syyskuu 1969

HUONE 16

Kaakkoisseinän ikkunat

Ns. välikerroksen huoneessa 16 on kaakkoisseinässä kaksi ikkunaa, koillinen ja lounainen ikkuna.

Ulkonäkö syyskuussa 1969, molemmissa ikkunoissa:

Valoaukot suorakaiteen muotoiset, n. 85 x 54 cm, 2½" puukarmit vankilan ajalta jäljellä, puitteineen. Yksinkert. profiloituidut karmit. Ulkoseinässä ei ole kaaria, ikkunoiden ympäröimuraukset monta kertaa korjattuja, mm. koillisikkunassa pystysuoralla sidetiilirivillä.

Vinopielisten ikkunoiden katteena on ½-tiilen kaari, melkein pyörökaari, hie-^eman epämääräinen muodltaan. Sisäseinän pinnassa on toinen, sidetiilistä muodostunut kaari, joka seuraa vars. ikkunakaarta.

Kaaret altapäin ohuesti slammatut, melko ehjät. Muissa ikkunoiden pielissä eri paksuisia laasti- ja tiilitasoituserroksia, suoraan muurin täytteen päällä. Ikkunoiden piilien tiilinen verhomuuraus on nähtävästi poistettu ja aukkoa levennetty sivuille, myös viistoon alaspäin.

kirros 1 Ikkunakomeroitten pohjat jyrkästi viettävät.

2 Koillisen ikkunan pohja on sisäseinän pinnassa tasolla + 2.00, lounaisen ikkunan pohja n. + 2.27. Valoaukkojen alareunat ovat molemmissa ikkunoissa suunnilleen samalla tasolla, + 2.70, komeroitten pohjat tasoitettu laastilla. Kaarien kannat ovat molemmissa ikkunoissa n. tasolla + 3.30-3.35, kaaren keskikohta on koillisikkunassa tasolla + 3.80, lounaisikkunassa + 3.90. Leveys sisäseinän pinnassa on 1.40 m (koillinen) ja 1.50 m (lounainen ikkuna). Kaaret ovat vaakasuorat, kapenevat vain noin yhden tiilen verran ulospäin. Valoaukon ulkonäkö ja toteutus epäselvät, komeroitten kaaret päättyvät 30-40 cm ennen ulkoseinän pintaa.

Kaarien kannan tasolla on sekä sisä- että ulkoseinässä kahden eri rakennusvaiheen (harmaakivilinnan ja 1. tiililinnan) raja. Ikkunat kuuluvat kokonaisuudessaan myöhäisempään rakennusvaiheeseen.

kirros 3 Koillisen ikkunan komeron pohjassa on laastitasoituksessa selvästi erottuva kiilamainen tasoitettu osa, joka vastanee ikkunan leveyttä ennen vankila-

aikana suoritettua suurentamista. Ikkuna olisi tämän mukaan ollut sisäseinässä n. 120 cm leveä, valoaukon kohdalla vain vajaat 30 cm.

Piirros 2 Saman seinän toisessa ikkunassa ei ole yhtä hyvin säilynyttä laastitasoitusta. Seinän keskikohdalla on muutama suurehko harmaakivi (halk. 30-40 cm). Kivet ovat niin korkealla, että lounaisikkunan komeron alapinta ei ole voinut olla yhtä kalteva kuin koillisikkunan, vaikka valoaukot ovat samalla tasolla.

Lokakuu 1969

Vankilanaikaiset puukarmit poistettiin. Piirrettiin ikkunoista pohjat ja leikkaukset.

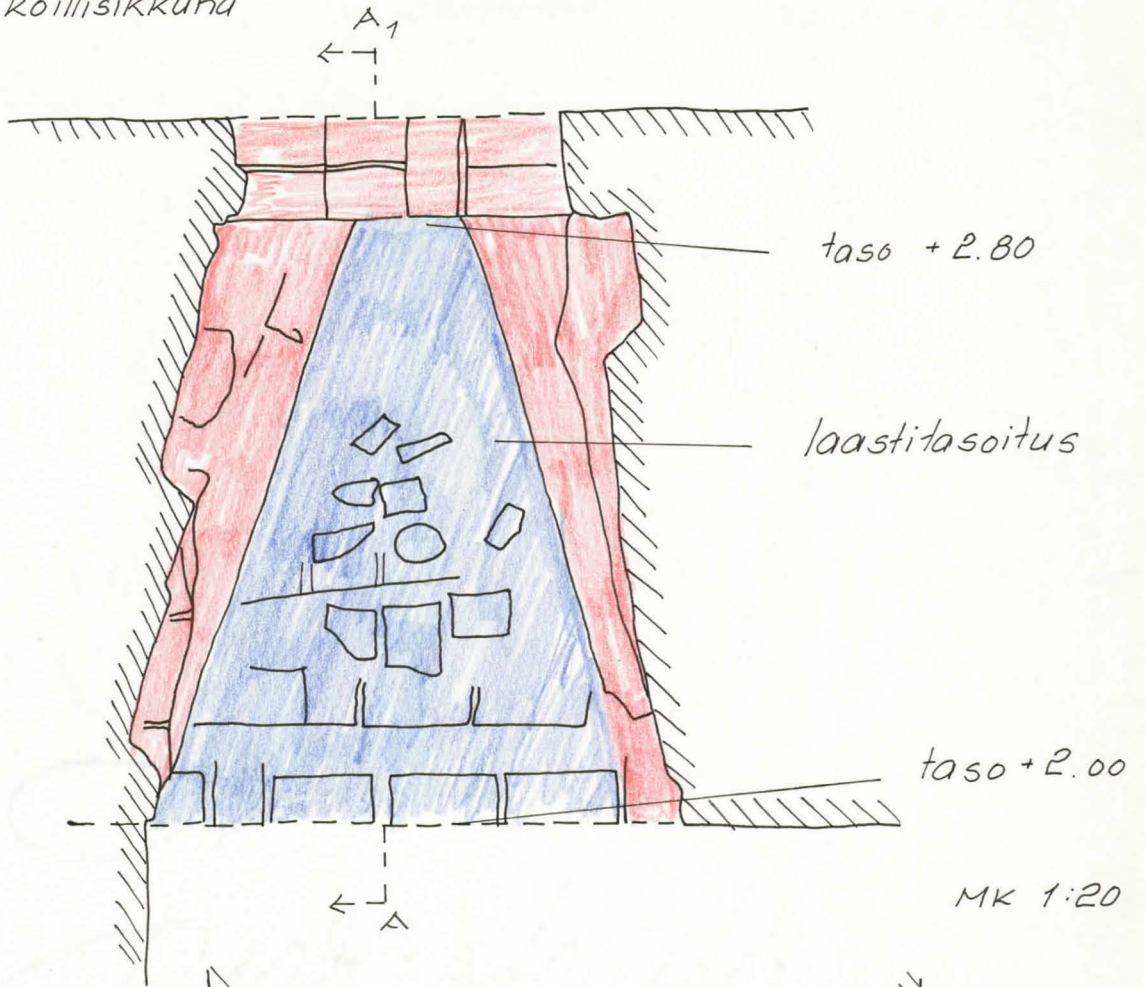
Piirros 1

Kaakkoisseinä

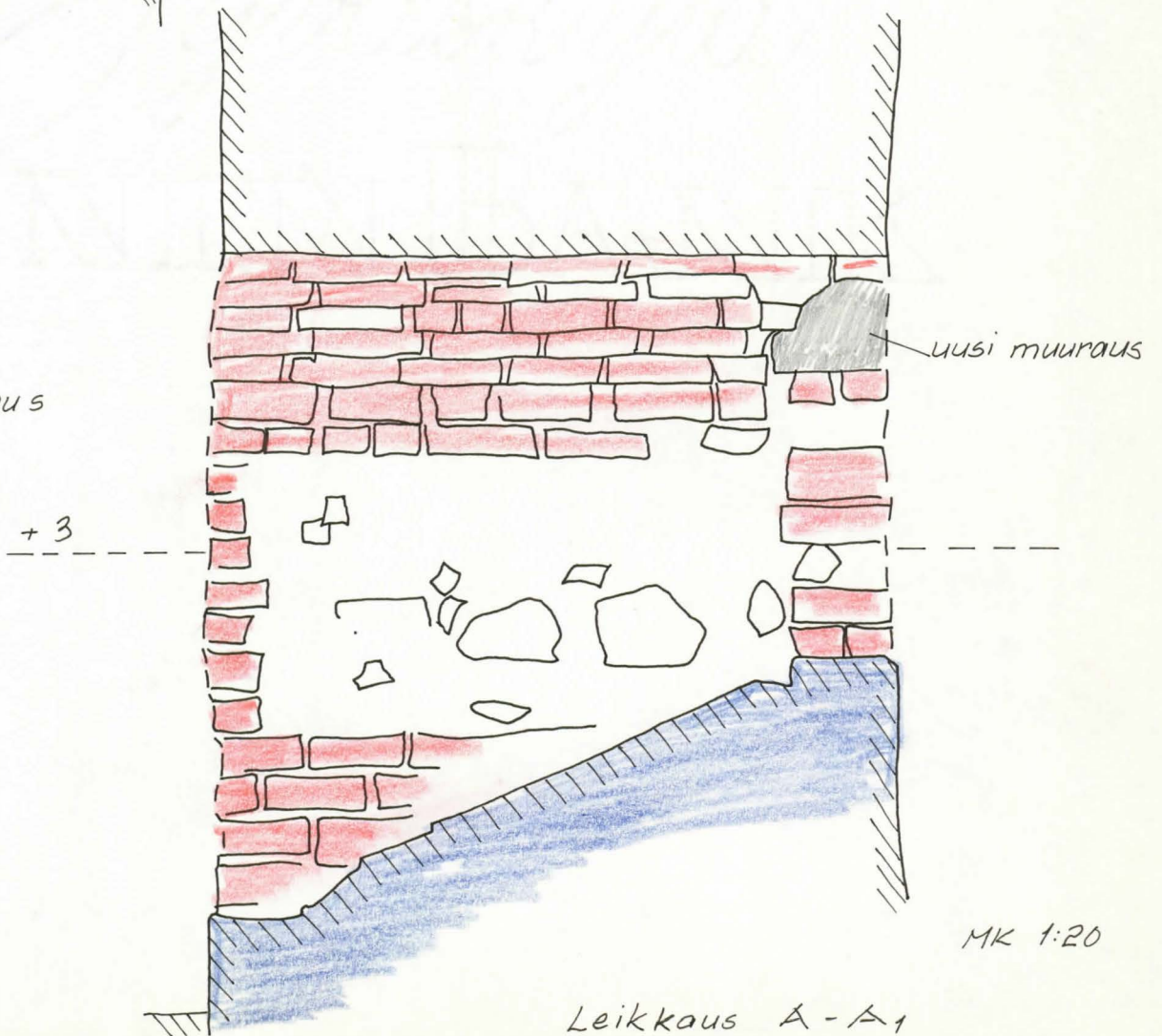
Huone 16, koillisikkuna

65

Pohja
(taso +3)

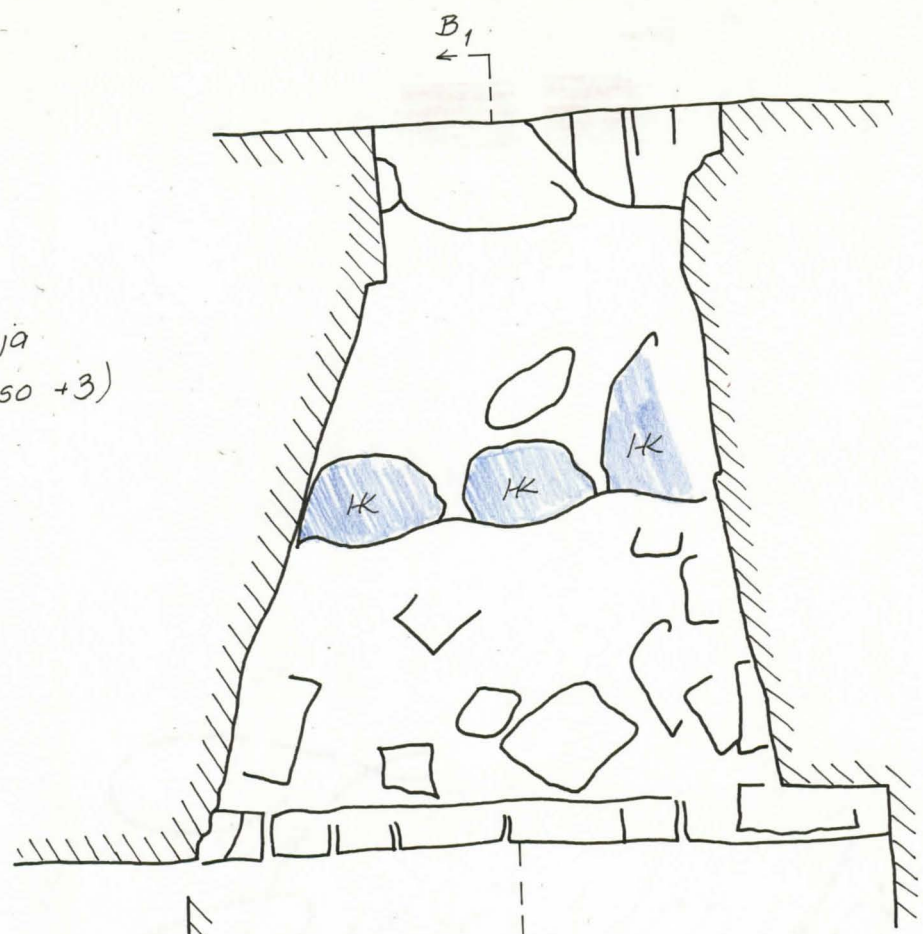
holvimuuraus

Leikkaus A-A1

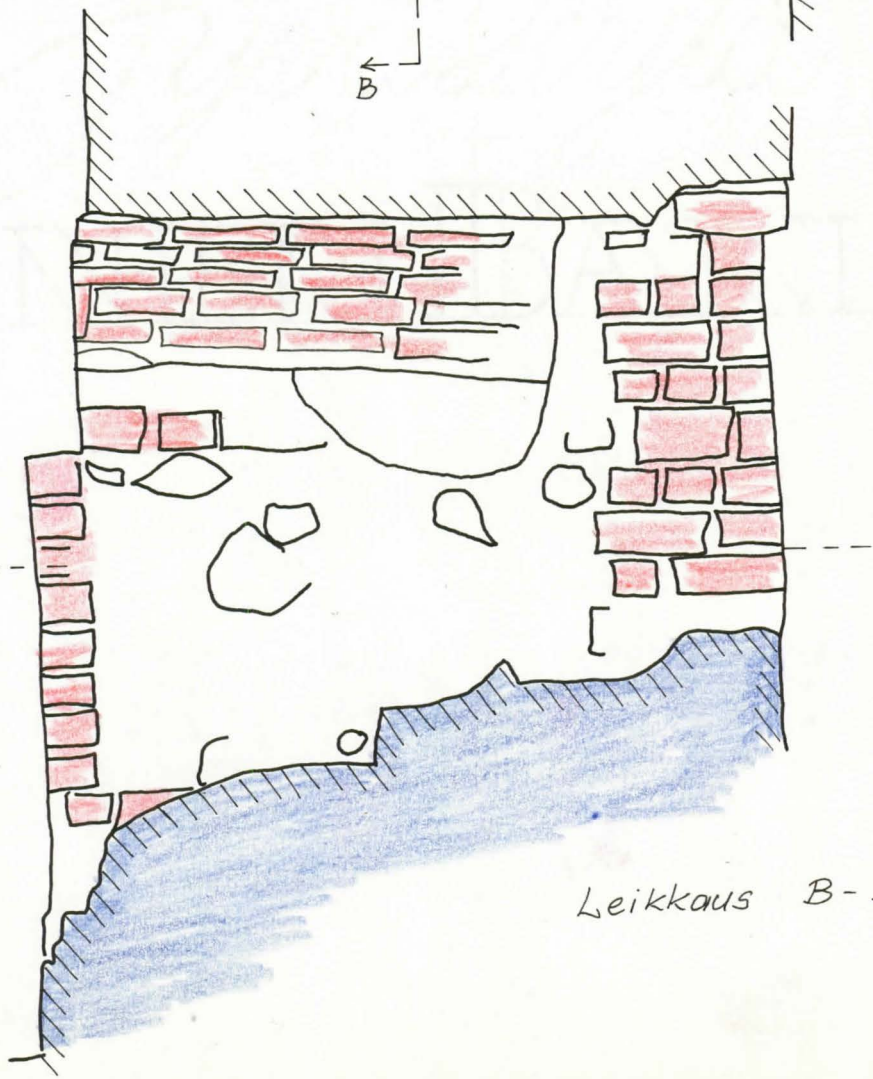
Piirros 2
Kaakkoisseinä
Huone 16: Lounaisikkuna

Pohja
(taso +3)

holvimuuraus

+ 3

Leikkaus B-B1

TERVAKOSKI OSAK

N:o 2

1969

H u o n e . 4 1

Rainer Knapas

toukokuu 1969

HUONE 41

Muurien yläosan purkaminen

Vankila-aikaisten ja 1700-luvun korjaus- ja korotusmuurausten purkaminen aloitettiin 17.4.1969.

Huoneen 40 oviaukon yläpuolella oleva suuri vankila-aikainen kevennyskaari purettiin niinikään osittain.

Huoneen 41 kaikissa seinissä oli 40-50 cm korkea savilaastilla tehty seinien korotusmuuraus, jossa oli ainoastaan 1/2 (osittain 1) tiilen paksuinen muuri ilman tausta- tai täytemuurausta, sisä- ja ulkoseinien pintojen kanssa samalla linjalla.

Näiden kahden korotusmuurauksen väli oli täytetty laastikokkareilla, tiilenpalasilla sekä etupäässä erilaisilla jätteillä (roskia ja lastuja). Tämä korotusmuuraus alkoi kaikilla seinillä melko tasan tasossa + 14.00. Jos Kukkotornin alkuperäinen muurin harja on ollut tällä tasolla se olisi n. 50 cm alempana kuin etelätornin ja kaakkoissiiven muurien harjat. Savilaastilla tehty korotusmuuraus on tehty keskiaikaista kokoa olevilla tiilillä, limitys oli epäsäännöllinen. Korotus on nähtävästi tehty samaan aikaan kun Kukkotornia katettiin uudestaan 1700-luvulla, jotta katon räystääs ja kattotuolit tulisivat samaan tasoon kuin muualla linnassa.

Huomattavaa on, että Kukkotornin kaakkoinen ulkoseinä, joka kuuluu samaan rakennusvaiheeseen kuin huone 40 (etelätorni) on seinän ulkopinnan osalta ollut muurattu kalkkilaastilla, samaan tasoon kuin viereinen etelätornin seinä.

Huoneen 41 itänurkassa oli muurin yläosassa ainakin 50 cm pitkä pystysuora saumakohta, joka näkyi myös huoneen 39 puolella seinää. Tämä sauma osoittanee, että huoneen 41 koillisseinä (tai huone 39 a) ainakin yläosiltaan kuuluvat myöhäisempään rakennusvaiheeseen kuin etelätornin huone 40 ja huoneen 41 kaakkoisseinä. Sauma jatkuu tasosta + 14.00 muutaman tiilikerran verran alaspäin.

ERVAKOSKI OSAKEY

102

1969

Huone 43/50

Rainer Knapas

toukokuu 1969

HUONEET 43 - 50

Itänurkka, portaikko.

Huoneen 43 itänurkassa on ollut muurinsisäinen huoneeseen 50 johtava holvattu tiiliporras.

Tästä oli keväällä 1969 jäljellä lähinnä seinäkomeroon viittaavia jäännöksiä. Tasolta + 16.00 löytyi kuitenkin fragmentti holvauksesta, joka oli ollut seinän suuntainen ja jyrkästi huoneen itänurkkaan päin nouseva.

Oletetun portaikon yläpäässä, nyk. huoneen 50 puolella oli osittain säilynyt portaan ylemmän lepotason lounais-koillisuuntainen holvaus. Portaikon koillisesta sisäseinästä oli myös hyvin säilyneitä osia jäljellä. (ks. mitt.piiir. 1:20).

Huoneen 43 koillisseinän keskikohdalla oli selvä hammastettu tartunta. Tämä viittaisi siihen, että huoneen 43 itänurkassa olisi ollut erillinen suljettu porrashuone, johon on päästy käytävästä 44 a, tämän käytävän koillisimmasta oviaukosta. Mahdollisesti portaikkoon on päästy myös suoraan huoneesta 43. Oletetun porrashuoneen seinän tartunta h. 43 kaakkoisseinässä on nykyisin hävinnyt. Seinä on pinnaltaan muurattu kokonaan uudestaan.

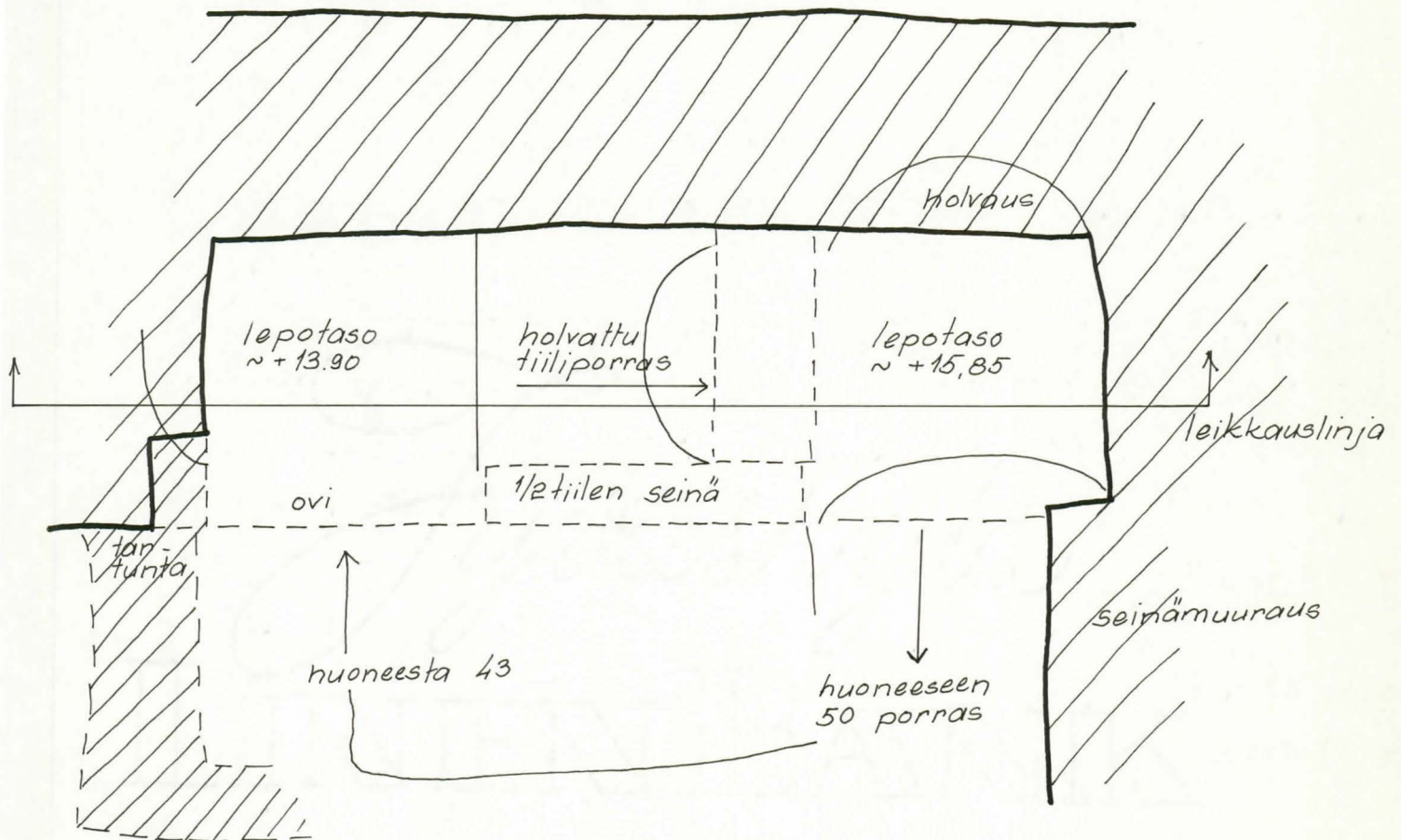
Porras on suorina syöksyinä kulkenut käytävästä 44 a huoneeseen 50. Yhtään askelmaa ei ollut säilynyt, portaikon kulkua voi arvioida vain holvauksen jäänteistä.

Säilyneet osat piirretty 1:20 (piirustus 22.13/243). Portaikon periaatteellinen ja mahdollinen rekonstruktio on esitetty liitepiirroksessa. Lepotasoja on ollut korkeuksilla n. + 13.90 ja 15.85. Ylemmästä tasosta porras on jatkunut tasoon + 17.10 asti, mikä on huoneen 50 arvioitu alkuperäinen lattiataso. Portaikon jäännöksiä on myös valokuvattu.

Huone 43-50

Koillisseinän portaikko

Pohja 1:20 R. Knapas

Mahdollinen rekonstruktio

Huone 50

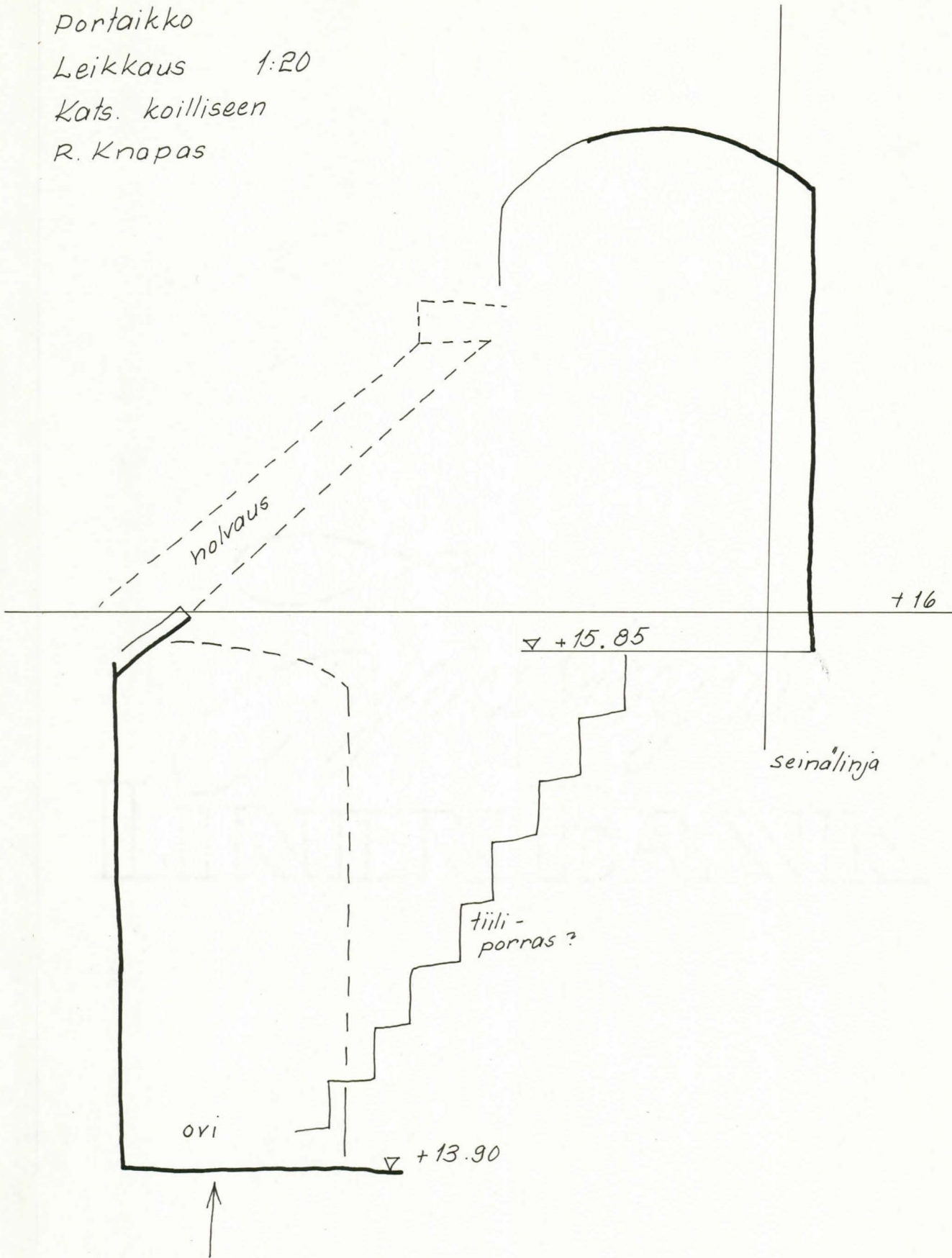
Koillisseinä

Portaikko

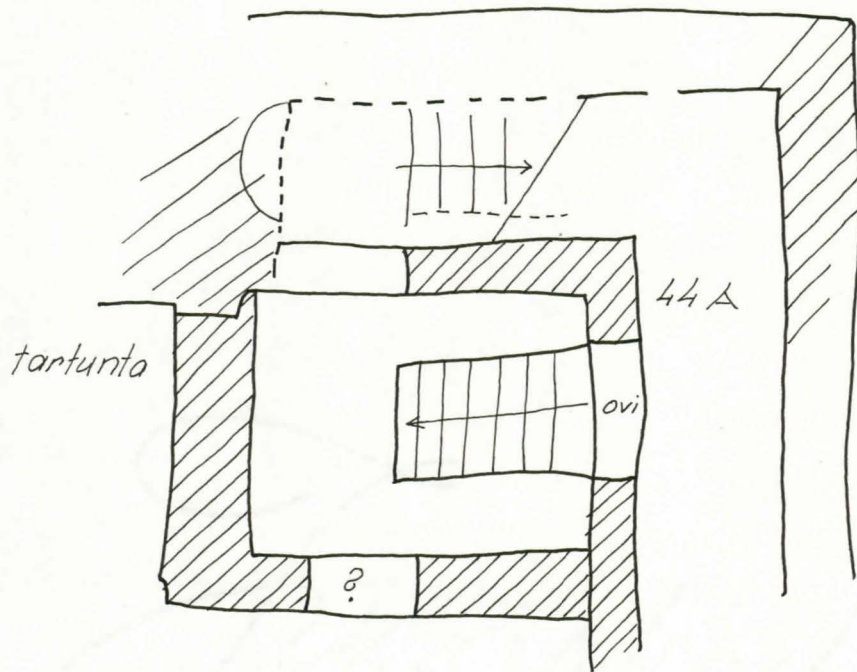
Leikkaus 1:20

Kats. koilliseen

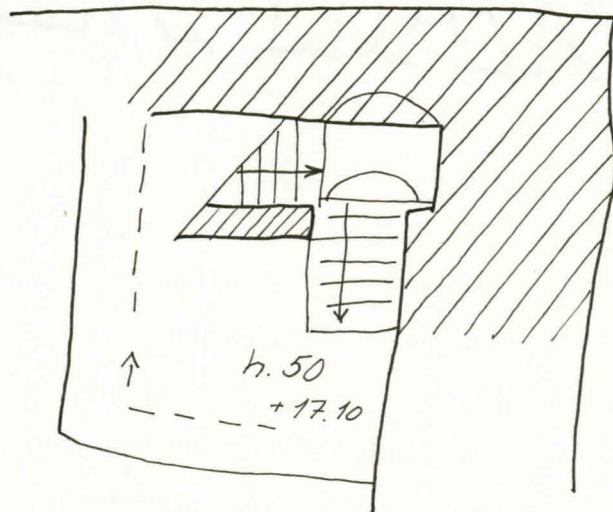
R. Knapas

Alempi taso

Huone 43

ylempi taso

TERVAKOSKI O

Nº 2

1961

H u o n e 5 0

LEBANKOSKI

MiS

Rainer Knapas

kesä-heinäkuu 1969

HUONE 50

Kaakkois-, koillis- ja luoteisseinät

Huoneessa 50 oli vielä toukokuussa 1969 jäljellä runsaasti muurauksia vankilaa-ajalta sekä myös paikkausmuurauksia 1700-luvulta (savilaastia). Seinistä oli aikaisemmin poistettu rappaus ja tämän alla oli seinämuuraus, jossa kauttaaltaan tiilien pinta oli varissut pois, nähtävästi veden ja jäätyminen johdosta tornin ollessa ilman kattoa.

Kaakkoisseinän keskivaiheille oli vankila-aikana avattu ikkuna, jonka ympäri oli alue 1800-luvun muurausta. Seinien yläosassa, tasosta n. + 19.40 ylöspäin oli 5-6 tiilikertaa, jotka niinkään olivat 1800-luvulta, tiilien koosta ja laastista päätellen.

Koillis- ja luoteisseinien ikkunat komeroineen olivat säilyneet pääpiirteis- sään alkuperäisessä asussaan, pielissä oli rappausta ja tämän alla saumauksia ja paikkauksia, jotka oli tehty savilaastilla.

Ikkuna-aukot ja komerot ovat mitoitukseltaan samanlaiset kuin huoneen 50 lounaisseinän ikkuna ja puolustuskäytävän aukot linnassa yleensä.

1700- ja 1800-luvun muuraukset purettiin, sekä myös osia alkuperäismuurausta, joka oli hyvin haurasta. Vaalealla kalkkilaastilla muuratut osat piirrettiin.

Kaakkoisseinä

iirros 1 Myöhäisempien korjausmuurauksien purkamisen jälkeen seinässä oli melkein pelkkää murtopintaa, ainoastaan koillispäässä oli säilynyt pari neliötä ehjää seinäpintaa, limitys epäsäännöllinen. Seinän pintamuuraus näytti olevan melkein kokonaan irti taustasta, sidetiiliä oli vähän. Muurin sisäosa oli muodostunut laastista ja pienistä harmaakivistä, halk. 10-20 cm. Kaakkoisseinän lounaispäässä, huoneen etelänurkassa oli savuhormi, josta kolme sivua oli säilynyt ehjinä, huoneenpuoleinen etusivu puuttui. Hormi on n. 60 cm leveä ja ehkä 40 cm toiseen suuntaan.

Hormi nousee muurin harjalle asti ja tulee länsitornin asuinhuoneiden takoista.

Kaakkoisseinän koillispäässä on täytynyt olla pystysuora $\frac{1}{2}$ -tiilen porrastus,

joka on liittynyt siihen holvattuun portaikkoon, joka on johtanut huoneesta 43 huoneeseen 50.

Seinään muurattiin kesäkuussa 1969 uusi pintakerros, vanhoista tiilistä, säännölliseen limitykseen. Savuhormin etusivu muurattiin sekä em. pystyporrastus, josta ei ollut mitään jälkeä, sijoitettiin melko luotettavaan paikkaan.

Koillisseinä

Seinä oli samoin kuin huoneen muut seinät pinnaltaan hyvin rikkoutunut. Sen keskivaiheilla on alkuaan ulkoilmaa johtanut komerollinen ikkuna-aukko (puolustuskerroksen yleistyyppiä). Ikkunan kaari oli paikattu savilaastimuurauksella ja pintamuuri uusittu 1800-luvulla (betonipitoinen laasti).

Koillisseinän kaakkoispäässä oli jäljellä segmenttikaaren puolikas (kanta n. + 17.45), joka on kuulunut huoneiden 43-50 välisen portaikon holvaukseen.

Kaari on koillis-kaakkoissuuntainen ja ulottuu seinän linjasta sisään n. 40 cm. Kaaren leveys on ollut n. 120 cm, säilyneen osan kaartuvuudesta päätellen.

Luoteisseinä

irros 2 Seinäpinta on kovin rikkinäinen, samoin kuin siinä olevat kaksi ikkuna-aukkoa, joiden mitoitus kuitenkin on selvästi todettavissa. Ikkunat ovat samanlaiset kuin huoneen muut ikkunat. Molemmissa rappausten jälkiä sekä pienempiä paikkausmuurauksia: savilaastilla ja harmaalla betonipitoisella laastilla.

Huoneen 50 kaikista seinistä on piirretty fasadipiirustukset 1950, jossa näkyvät mitä alkuperäistä pintamuurausta oli jäljellä kesällä 1969.

Ikkuna-aukoista sekä huoneiden 43-50 välisen portaikon jäännöksistä on piirretty pohja- ja leikkauspiirustuksia mittakaavaan 1:20, joihin niinkään on merkitty vain ne osat jotka kuuluvat alkuperäiseen asuun.

Huoneen 50 seinät ja niiden yläosat ovat eräässä vaiheessa muodostaneet myös länsitornin harjan. Muurin harja ei kaikilla seinillä ole ollut täsmälleen samalla tasolla, (ks. liitepiirustus). Nykyään ylimpänä, kattotuolirakenteiden alla, on kolmen hirsikerran muodostama kehikko, joka alkaa tasosta + 20.20 ja

päättyy n. tasoon 21.05 (kaakkoisseinä). Hirsikehikon alla näyttää olevan paikkaus- ja tasoitusmuurauksia sen rakentamisajoilta, paikoin yksi, paikoin kaksi tiilikertaa (savilaastia, n. 30 cm paksu).

Seinien harjat on porrastettu ulospäin nouseviksi, nousu n. 10 cm ja etenemä n. 15 cm. Selvin porrastus on lounaisseinän harjalla (alkaa + 19.10) sekä sitä vastapäätä olevalla koillisseinän harjalla. Luoteisseinän harja on tasaisempi. Muurin harjan tasainen osa on ollut n. 40-50 cm leveä, melko tasainen. Kaikilla seinillä, kaakkoisseinää lukuunottamatta on harjalla säilynyt lappeellaan olevia tiiliä, tasaisena ja säännöllisenä limityksenä (ks. liitepiirustus). Tämän tasaisen harjamuurauksen päällä on rakennusvaiheessa ollut nähtävästi telinepuita, joista monet on säilynyt, hieman eri tasoissa.

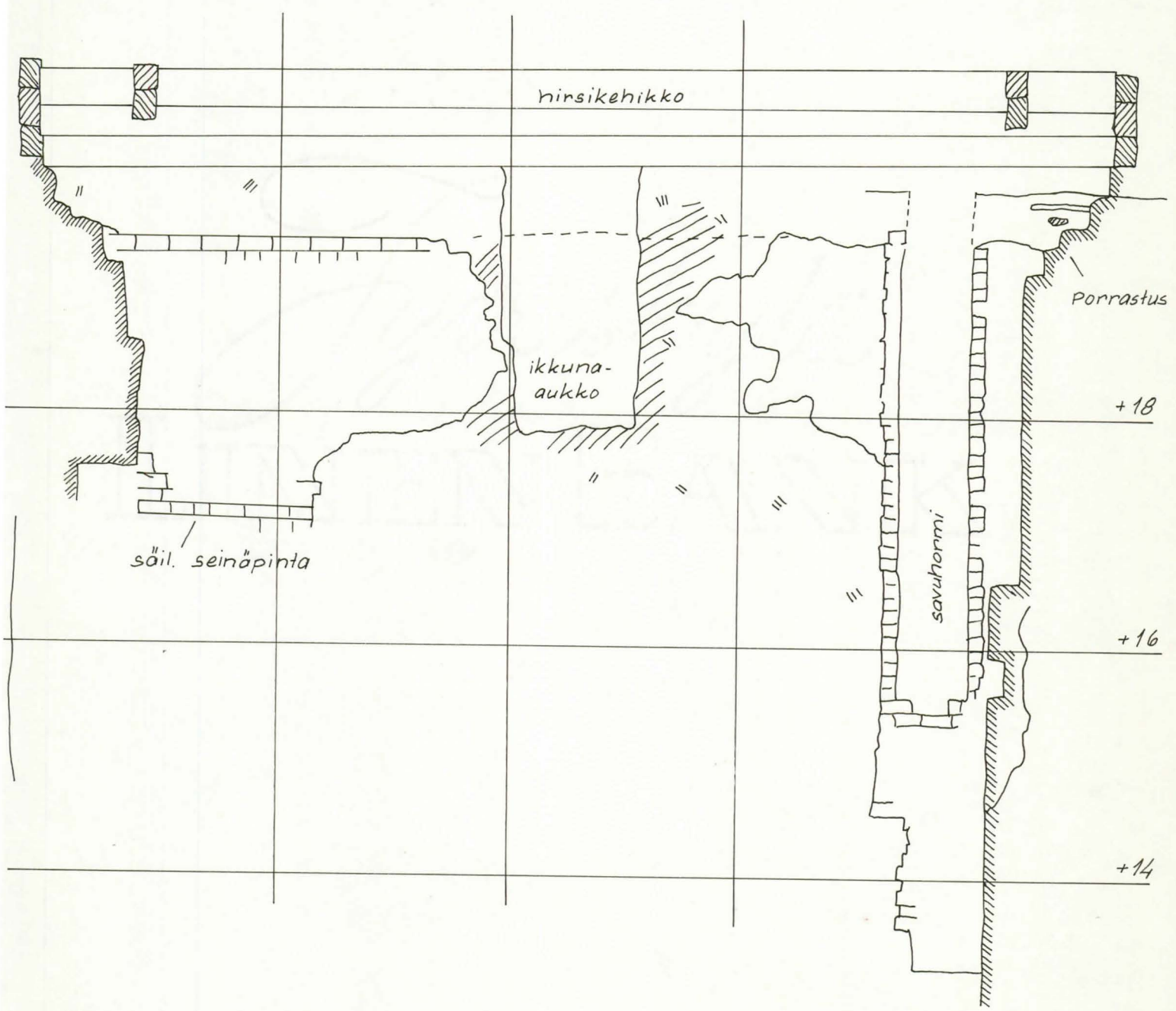
PIIRROS 1

Huone 50

Kaakkoisseinä

1:50

Rainer Knapas

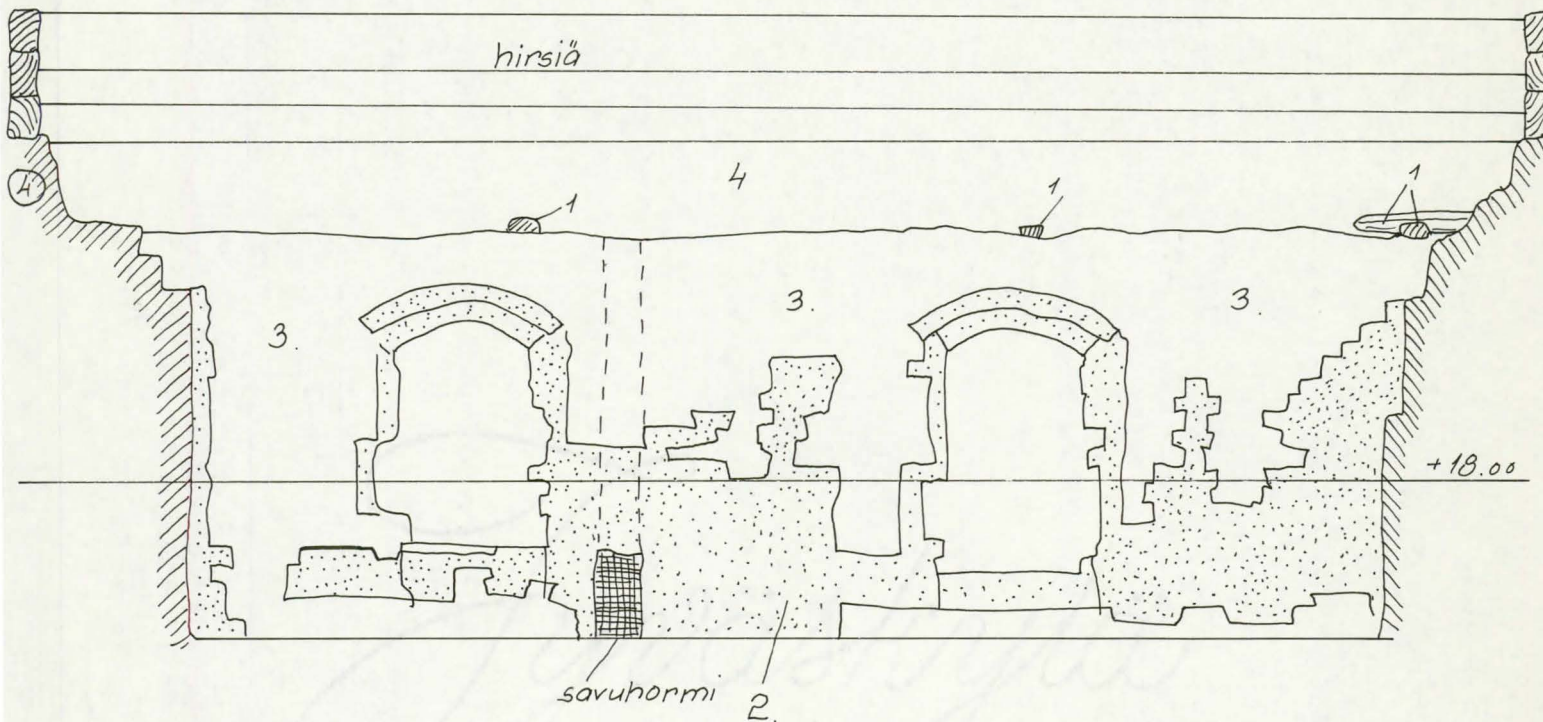

Piirros 2

Huone 50

Luoteisseinän alkuperäisinä säilyneet osat

1:50

1. Puita
2. Pintamuuraus säilynyt
3. Muurin täytemuuraus näkyvissä
4. Savilaastimuuraus

KOSKI OSAKEYHTIÖ

N:o 2

1969

H u o n e 5 3

I OZVKEAHLIO

MiS

Marianne Koskimies
Rainer Knapas
elo-syyskuu 1969

HUONE 53

Kaakkoisseinä

tiirros 1 L o u n a i s o s a. Seinäkomeron jäännöksiä: jäljellä takaseinä ja koillis-
 pieli, holvausta kolme tiiltä holvin kannoissa. Komeron pohjasta ja lounais-
 pielestä fragmentaarisia jäännöksiä. Komeron lounaispieli sijaitsee huoneen
 etelänurkasta 1,25 m. Komero on ollut 76 cm leveä, keskeltä 85 cm korkea. Ko-
 meron pohja on ollut tasolla n. + 18,30. Komeron takaseinässä on tasolla
 + 18,70 n. 5 cm levyinen hyllyuurre.

Komeron kohdalla oli murrettu tilaa vinottain kulkevalle vankilan aikaiselle
savuhormille. Savilaastimuurauksen takana puolen tiilen vahvuinen tasainen
 pinta, joka on samalla portaiden 51 a luoteisseinä.

K o i l l i s o s a. Seinän ainoa alkuperäinen pinta on oven koillispielen
 alaosa, tasoon + 18,30 asti. Sen yläpuolella harmaita vankilan aikaisia muu-
 rauksia. Oven kaaren yläpuolella harmaankeltainen rappauspinta.

Oven koillispielen yläosa, kaari ja lounaispieli vankilan aikaisia, muurattu
 eri kokoisista tiilistä. Oven alkuperäisestä lounaispielestä ei löytynyt jään-
 nöksiä. Oviaukosta lounaaseen on n. 1,5 m² suuruinen savilaastimuurausalue,
 joka purettiin.

K e s k i v a i h e i l l a, seinän yläosassa on kolme parrunkoloa, kooltaan
 n. 25 x 30 cm. Ne ovat vaakasuoria, ulkoseinään nähden jokseenkin kohtisuoria
 rassa, kaksi koillisinta on hiukan vinottain sisäpuolelta vasemmalle päin.
 Parrunkolot ovat koillisesta lukien tasoilla + 20,10, + 20,06 ja + 20,10,
 niiden etäisyydet toisistaan ovat 50 cm ja 47 cm.

Muurin harja on ollut parrunkolojen yläpuolella n. tasolla + 20,60. Muurin
 harja on nähtävästi ollut tasainen, ladottu lappeellaan olevilla tiilillä.
 Muilla seinillä ei tehty tutkimuksia, koska myöhemmät muuraukset ovat vielä
 purkamatta.

Oven kummallakin puolella seinässä n. 20 cm syvyinen uurre vankilan aikaista
 välipohjaa varten. Sen alaosa on tasolla + 18,40.

Lounaisseinä

iiirros 2 Pinta kaikista tiilistä on vaurioitunut. Seinän yläosa, tasosta + 19.50 ylöspäin on pintamuuraukseltaan uusittu (savilaastimuuraus). Rappaus- ja slammauskerrokset kaikki poistettu. Alkuperäinen seinäpinta on muurattu säännölliseen munkkilimitykseen, saumaus nyttemmin epämääräinen ja paikkailtu. Seinän keskivaiheilla on segmenttikaarinen ulospäin kapeneva ikkuna: vaakasuora pohja tasossa + 18.40, kaaren kanta + 19.16. Ikkunan leveys sisäseinän pinnassa 1.20 m. N. 95 cm sisäseinän pinnasta ikkunan vinoissa pielissä on suorakulmainen kavennusporrastus. Suorapielinen osa on $1\frac{1}{2}$ tiilen syvyinen. Valoaukko on ollut n. 25-27 cm leveä, n. 1 m korkea, katettu ulkoseinällä mahd. porrastetulla tiilikatteella. Ikkunan molemmat pielet ja komeron pohja melko hyvin säilyneet, kaari ainoastaan osittain. Ikkunan yläpuolella, seinän keskivaiheilla on kolme n. 20 x 20 cm parrunkolot. Kolot ovat n. 1 m syvät, eivät ulotu seinän läpi, 40-50 cm etäisyydellä toisistaan. Huoneen koillisseinässä on luultavasti kolme näitä vastaavaa koloa.

Parrunkolojen alapinta on tasolla + 20.10, niiden päällä vielä 20-30 cm epämääräistä muurausta (laastia, tiilenpaloja, harmaakiviä). Ei limityksessä tai lappeellaan olevia tiiliä, muurin harja epätasainen. Muurin harjan alkuperäinen korkeus on luultavasti ollut lähellä + 20,60. Tällä seinällä kolme parrunkoloa, melkein läpi seinän, n. 25 x 25 cm, alapinta tasolla + 20.10

Luoteisseinä

iiirros 3 Seinässä noin 15 parrun jäljet laastipainanteissa tai selvinä kolojen alapintoina. Painanteiden alapinnat ovat hieman eri tasoilla, vaihdellen + 20.17 (huoneen itänurkka) - + 20.12 (länsinurkka).

Seinän keskikohdalla parittaiset jäljet melkein läpi seinän, muut lyhyempiä, näkyvissä 10-40 cm, usein parittain, epätasaisin välein sijoitettuna (ks. mittauspiirustus).

Kaikista koloista ainoastaan kolot jäljellä, painanteissa palojätteitä. Rikkinäisten kolojen päällä huolimaton korjaus-täytemuuraus, ei limitystä. Tämä

melko hauraalla kellertävällä laastilla tehty muuraus ei ole sama kuin tornin yläosa hirsikehikon alla oleva.

Huoneen kaakkoisseinässä, em. luoteisseinää vastapäätä, ei ole säilynyt ehjinä kuin 3 parrunkolaa. Muut hävinneet muutosmuurausten yhteydessä.

Muurin harjasta on tehty mittauspiirustus 1:20, jossa näkyvät kaikki puiden painanteet ja parrunkolot.

Tornin ylin huone on ollut katettu kaakkois-luode-suuntaisella hirsikehikolla, hirsipalkistolla, jonka alla huoneen keskivaiheilla on ollut kolme lounaiskoillissuuntaista parrua. Katto on puiden jälkien sijainnista päätellen ollut melko kalteva.

Koillisseinä

Seinäswä on selvästi havaittavissa muurausraja. Seinän alaosassa on käytetty vaalean kellertävää muurilaastia, yläosassa harmaata savipitoista kalkkilaastia. Muurausten raja kulkee seinän kaakkoispäässä n. tasolla + 19,30, nousee ikkunan kohdalla tasolle + 19,80 ja laskee epämääräisenä luoteeseen päin, olen luoteispäässä n. + 18,50. Ikkunan alapuolella on uusi korjausmuuraus. Alkuperäisseinän limitys on epäsäännöllinen, munkkilimitysvoittonen. Tiilien pinnat lohjenneita, saumaus epämääräinen. Seinän yläosa on limitykseltään täysin epäsäännöllinen.

N. 1,5 m huoneen itänurkasta alkaa ikkuna-aukko, joka on ollut sisäpuolelta 75 cm leveä. Ikkunan vaakasuora, nähtävästi laastilla tasoitettu pohja on ollut tasolla + 18,70. Ikkunan katteena on puolen tiilen segmenttikaari, jonka kanta on tasolla + 19,35. Ikkuna kapenee ulospäin, n. 45 cm ulkoseinän pinnasta alkaa suora osa, joka on n. 30 cm leveä. Ulkoseinässä ikkuna on yläosaltaan hammastettu. Ikkuna on pääosiltaan hyvin säilynyt, suurin osa tiilistä pintaviallisia, muutama puuttuu.

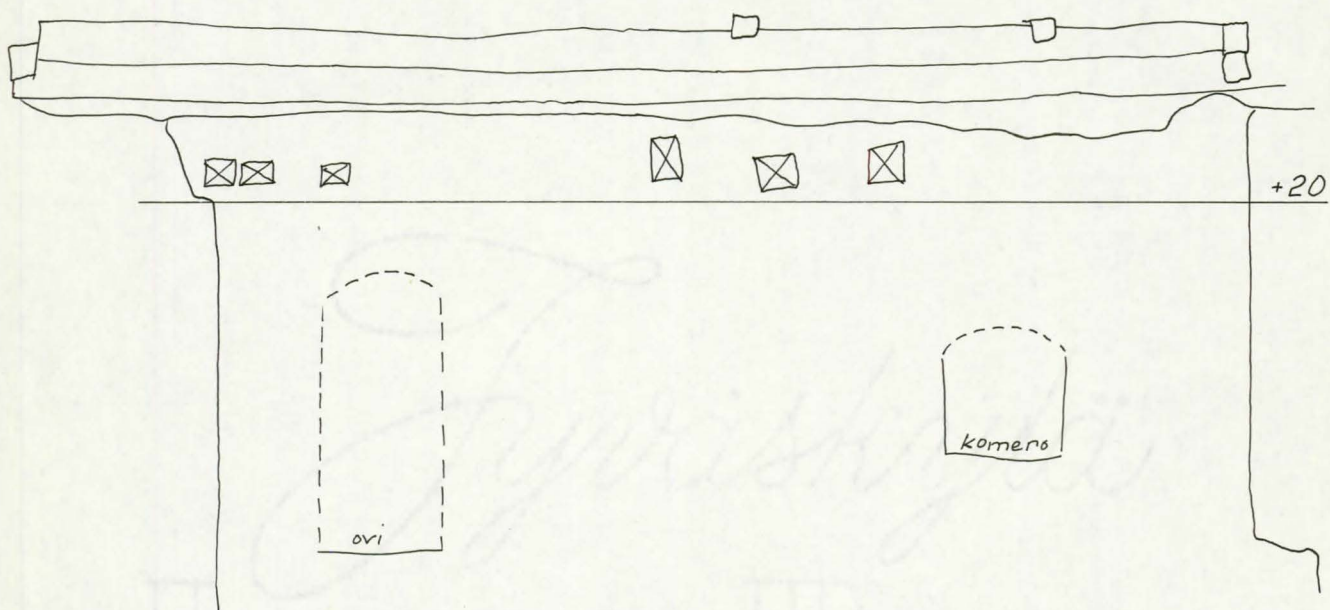
Seinä on nähtävästi ollut rapattu harmaaksi savipitoisella laastilla.

Piirros 1

Huone 53

Kaakkoisseinä

1:50 R.Knapas

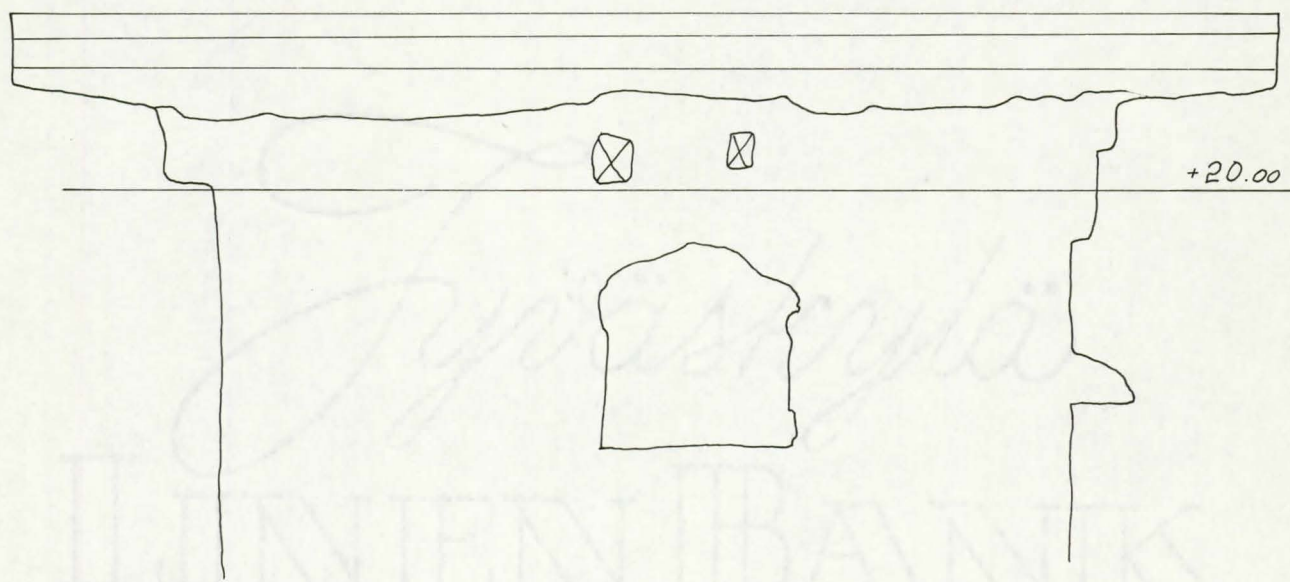

Piirros 2

Huone 53

Lounaisseinä

1:50 P. Knapas

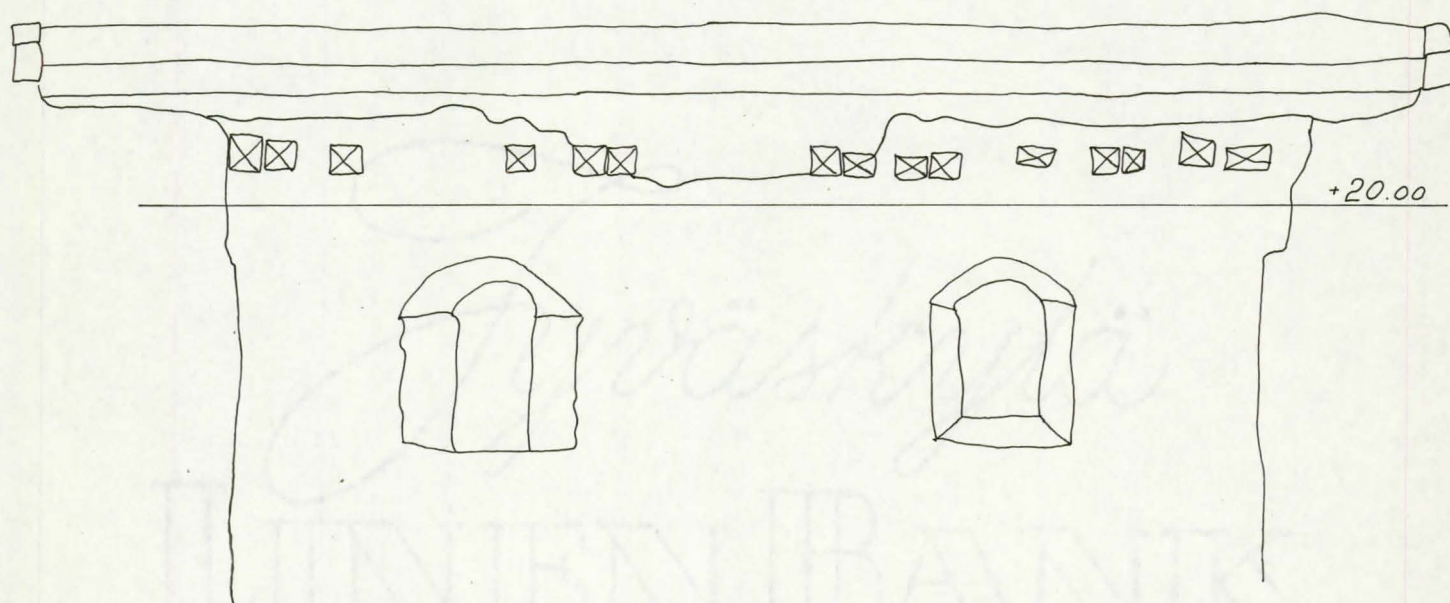

Piirros 3

Huone 53

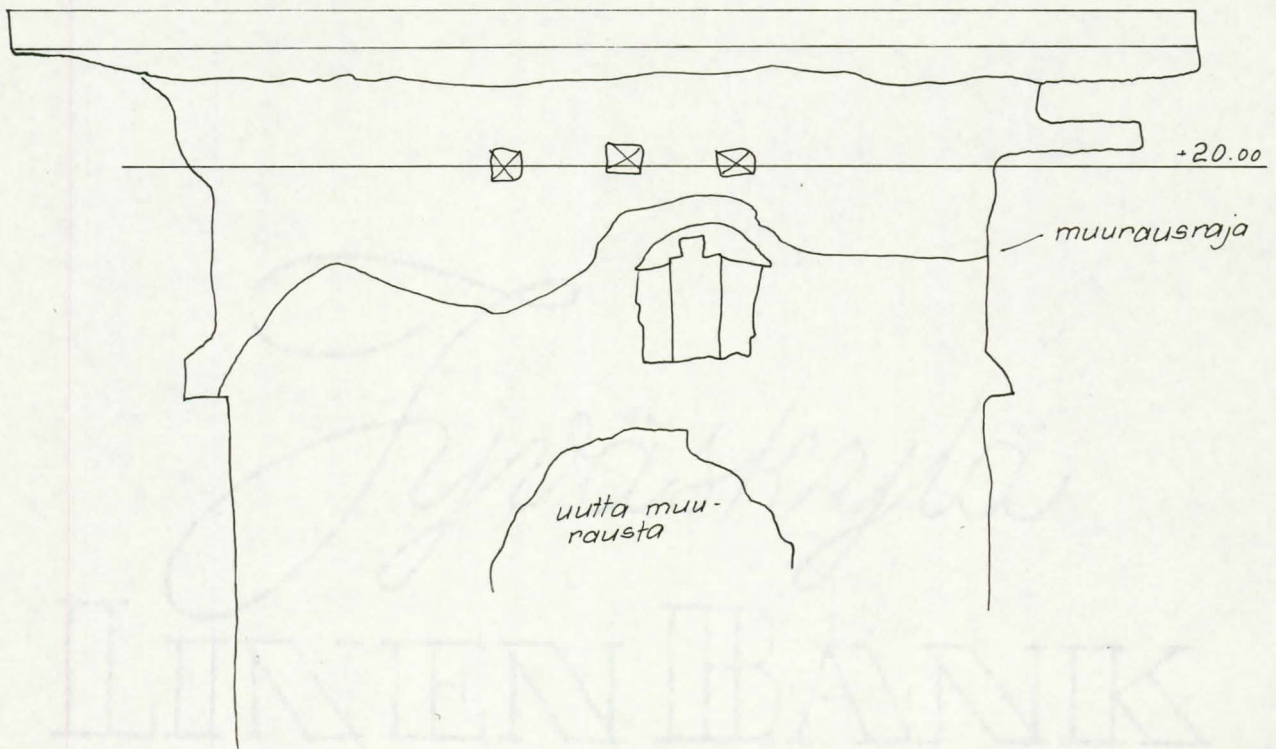
Luoteisseinä

1:50 R. Knapas

Piirros 4
Huone 53
Koillisseinä

1:50 R. Knapas

TERVAKOS

Nº 2